

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVIII — Број 241 — Субота, 11 август 1956

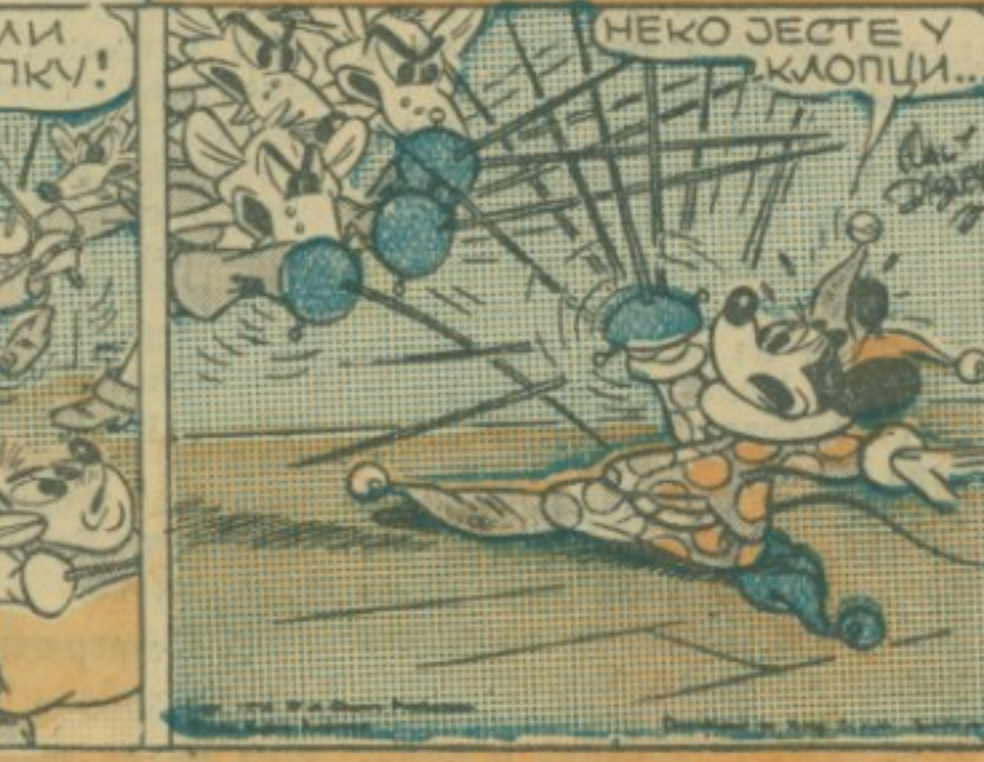
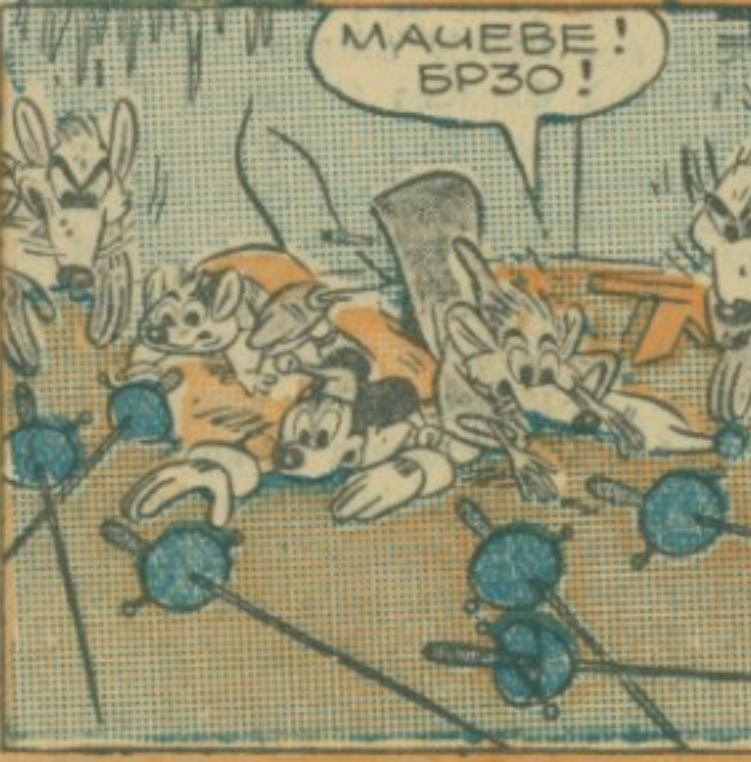
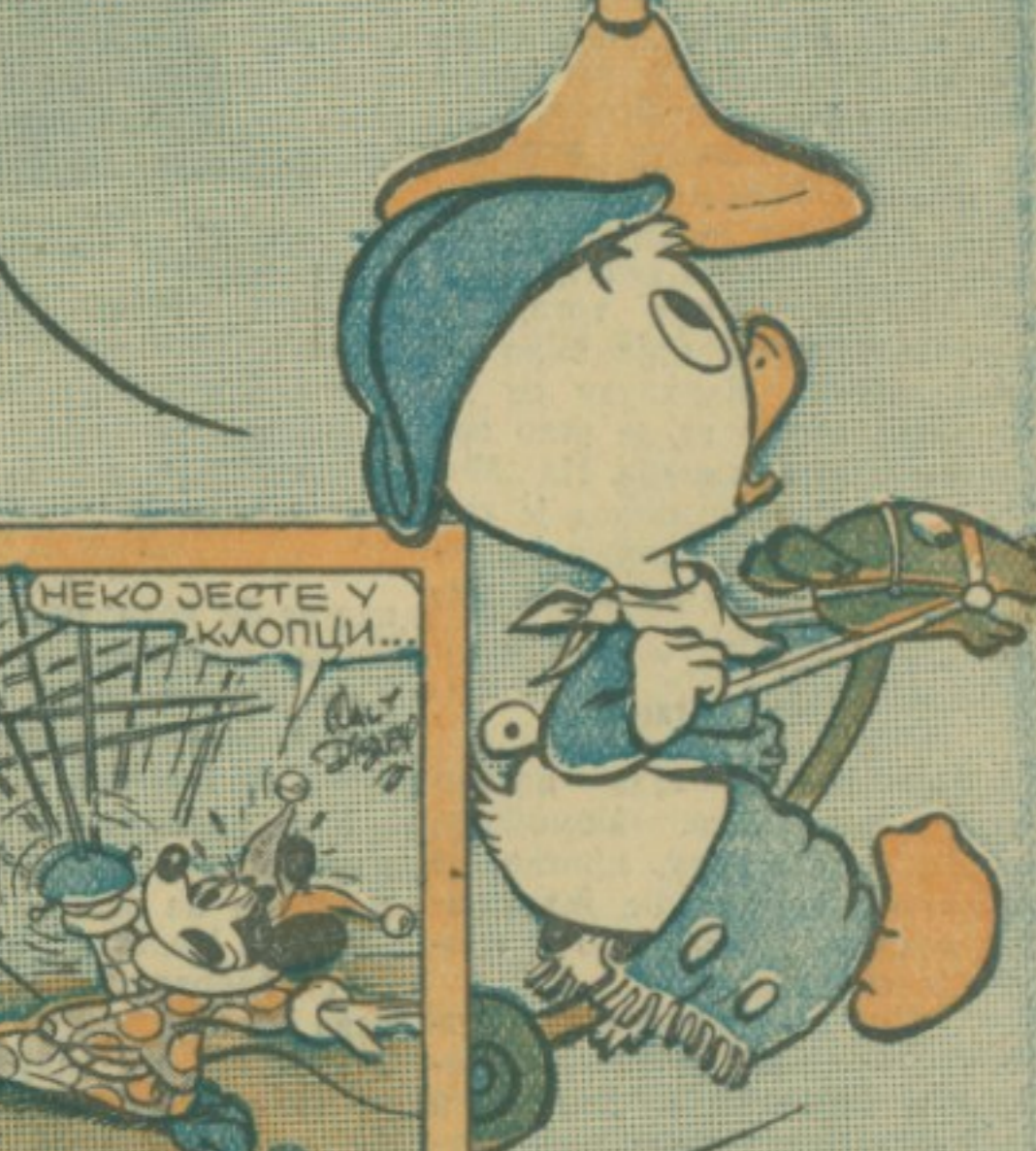
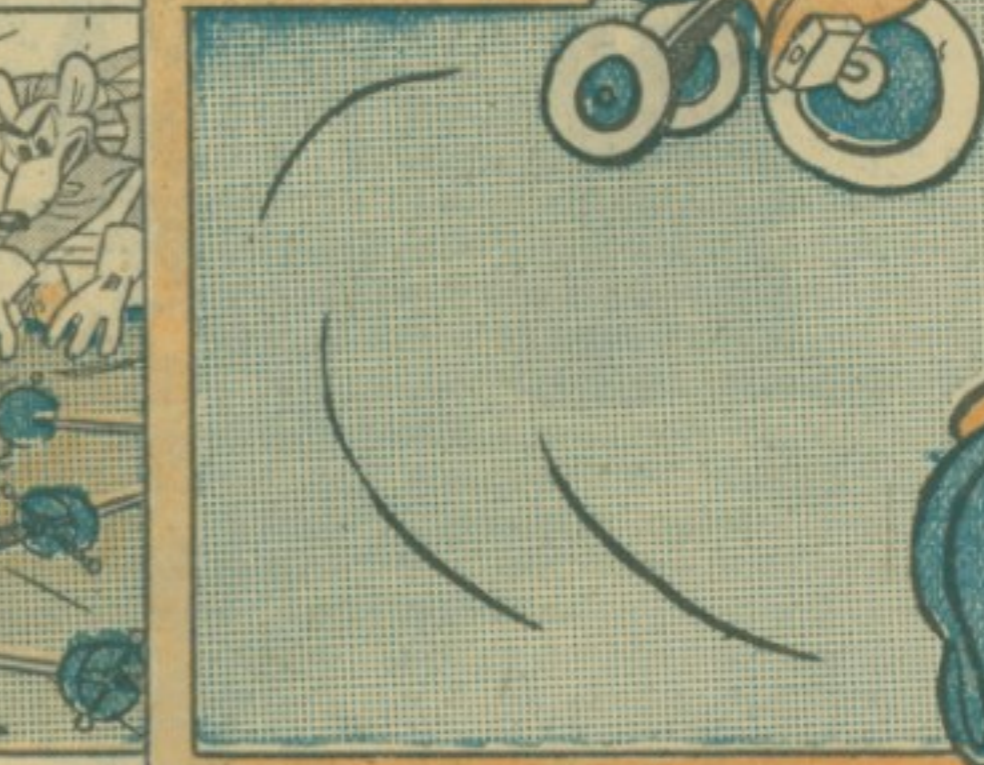
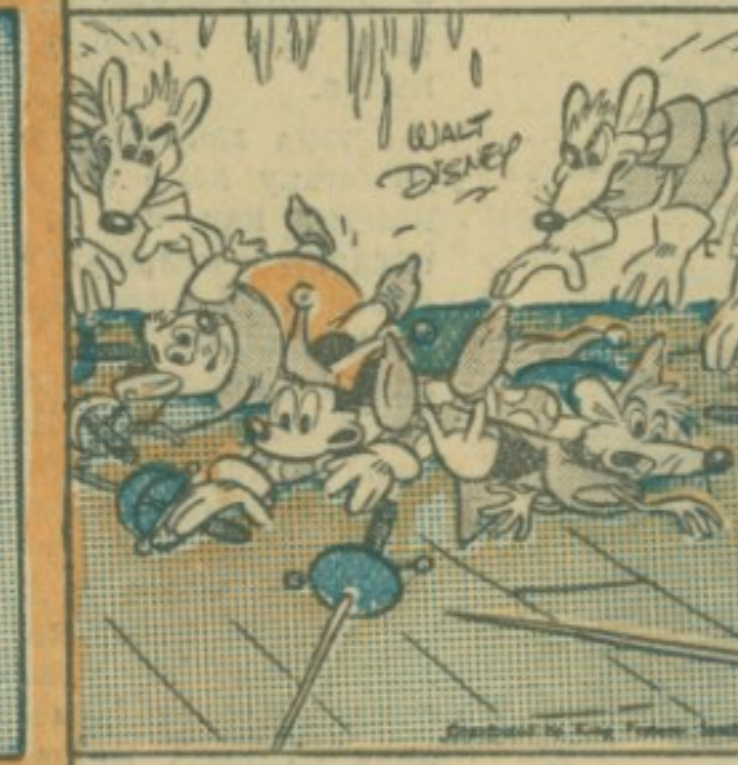
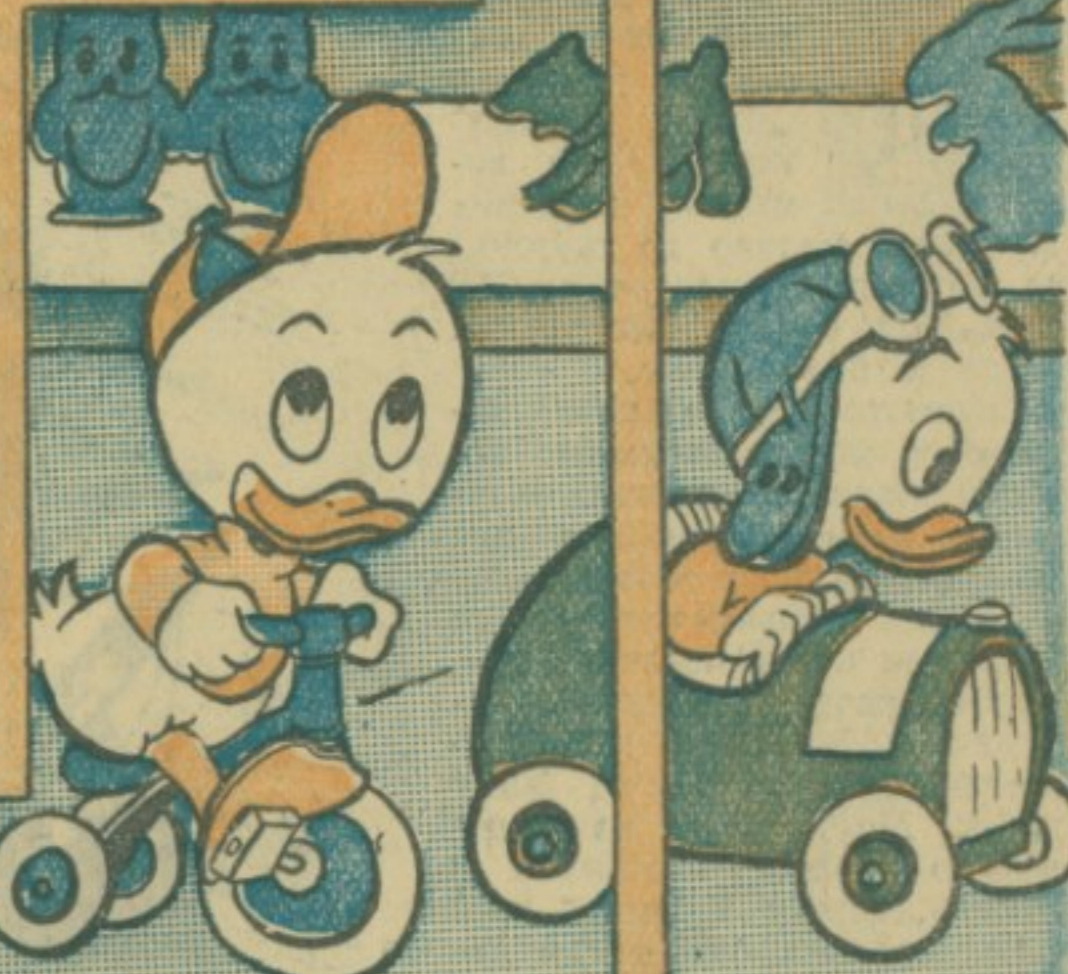
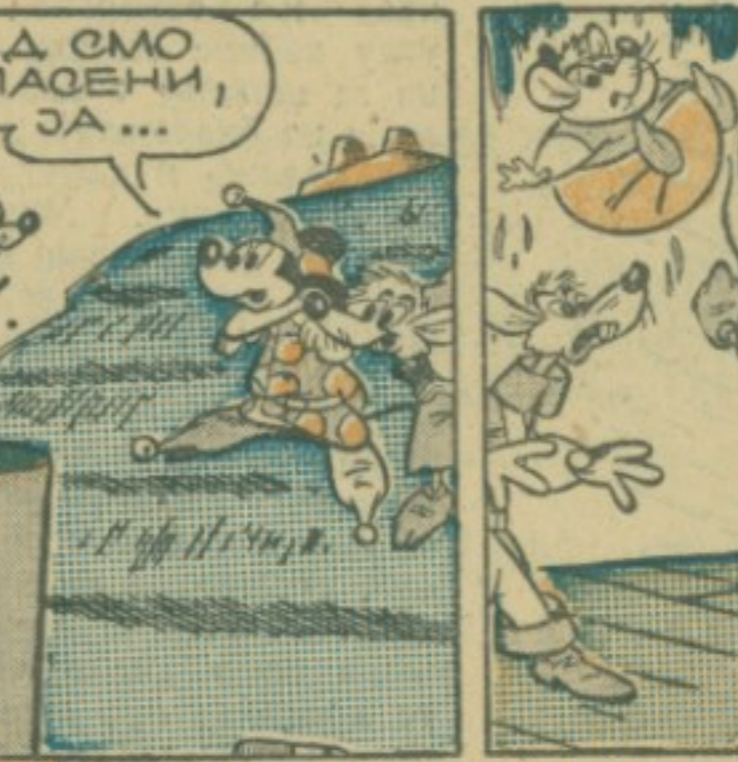
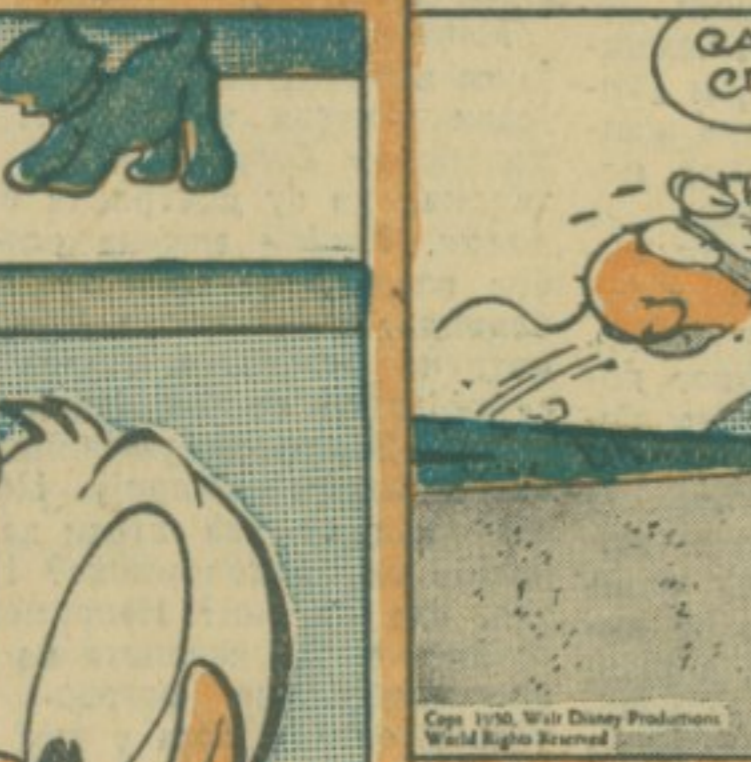
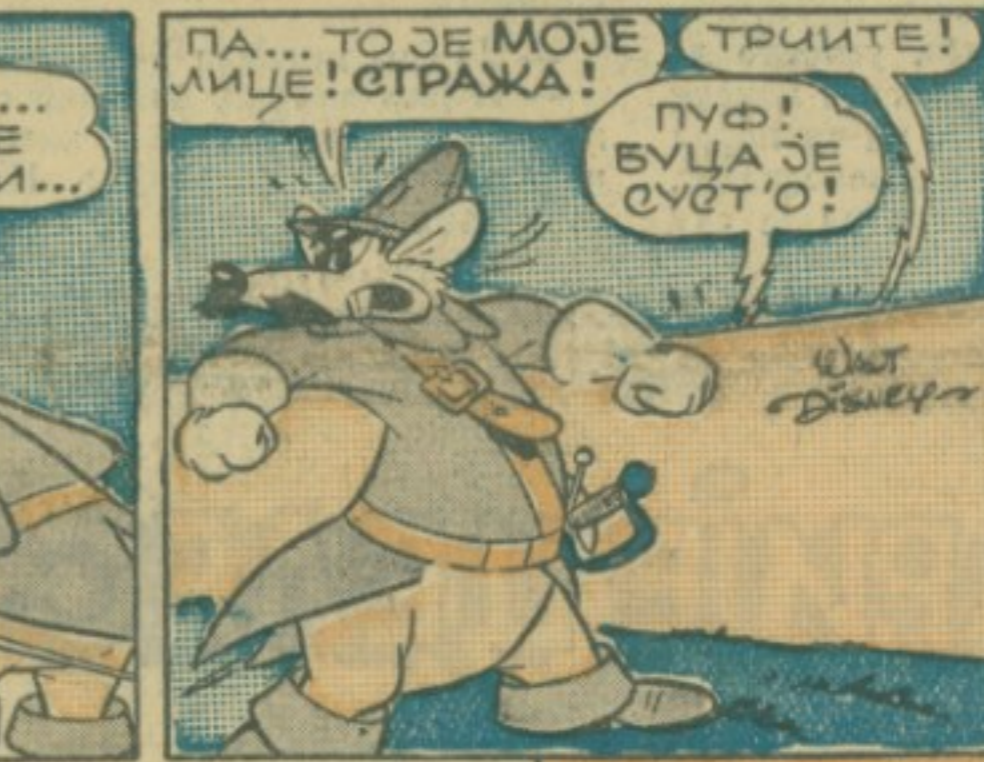
МИКИ

збоде и незбоде у Мишојотламини

13

ОПРОСТИТЕ, СВЕЛОСТИ...
НЕ ВИДИМО...

— Нећемо смети да употребимо светлост, јер ће они приметити сваки непредвиђени утрошак енергије, — рече јој Рик.

Наједном, струјање ваздуха престале. Нису више осећали његов хладан додир по лицима, а заједно с њим ишчезло је и оно једнолично зујање које га је потмуло пратило. На броду је завладала мртва тишина.

— Ускоро ће се и остали укрцати, а тада ћемо полетети у свемир.

Валона никад раније није видела такву радост на Риковом лицу. Изгледао је као младич који полази да се игра са својом драганом.

Ако се тога јутра Рик осећао после буђења као прави човек, сад је био цин, с рукама које су могле да обухвате читаву галаксију. Био је на васионском броду! Сећање се враћало као поплава. Заборавио је на пола засађена киртом и на Валону која се у мраку страшно шћуририла уз њега. Био је на васионском броду! Да су га раније довели на какав васионски брод, не би морао толико дуго да чека на оздрављење.

— Чуј, Валона, — говорио јој је тихо и нежно. — Не треба ничег да се плашеш. Осетићеш прво неку треперење, а затим ћеш чути страховиту буку. Али, то су само мотори. После тога чиниће ти се као да се на тебе навалио неки терет. То долази од убрзања.

На језику Флоридица није било речи за те појмове. Рик је, и то с лакоћом, изговорио речи које Валона никад раније није чула и које није разумела.

— А да ли ће то да боли? — запита га.

— То ће бити веома неугодно, због тога што немамо одело које неутралише дејство убрзања, али то неће трајати дуго. Треба само да стојиш приљубљена уз овај зид и кад осетиш да те је нешто гурнуло на њега онда потпуно олабави све мишиће. Видиш, ево почиње!

Он је стајао часољен на зид с десне стране и уколико је брујање хиператомских мотора расло, привидна привлачна снага планете се мењала и изгледало је да вертикални зид све више постаје дијагоналан. У једном тренутку Валона је мучно застезала, а затим је, тешко дишући, зашутала као скамењена. Имала је утисак као да јој, док се она бори за дах, нешто раскида грло и плућа.

Рик је, и поред тих тегиба, успевао да с времена на време нишчула из грла понеку реч, да би Валона знала да је он ту поред ње и да јој олакша страх од непознатог, који — он је то знао — мора да је сву,

БОРБА ЗА ФЛОРИДУ ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(20)

Роман од И. АСИМОВА

попуњава. То је био само васионски брод, диван васионски брод, али она још никад није била на једном таквом броду.

Постепено, терет са њихових груди се дизао, а невидљиви ланци који су их држали приковане за зид олабавили су. Дахући, пали су на под.

— Да се ниси повредио, Рик? — најзад запита Валона.

— Ја? Повређен?

Успео је да се насмеје. Иако још није повратио дах, морао се насмејати на помисао да би он могао бити повређен у једном васионском броду.

— Ја сам годинама живео на васионском броду. Догађало се да се по неколико месеци не спустим на неку планету.

— А због чега то, Рик?

Допузала је до њега и ставила свој длан на његов образ, као да је хтела да се увери да је он још ту. А он ју је заштитнички обгрлио око рамена. Седела је крај њега, примајући као сасвим природно то што се он сад понашао као заштитник.

— А због чега, Рик? — поновила је питање.

Рик се није могао сетити због чега је месецима остајао у свемирском простору. Свакако да је због нечега било потребно да остане тамо. Поново се сударио с празнином у сећању.

— Имао сам неко занимање, — рече јој.

— Да. Ти си анализирао Ништа.

— Тачно, — одговори он. — Баш сам то радио. А знаш ли шта то значи?

— Не.

Он није ни очекивао да га она разуме, али је морао да говори. Морао је да да одушке свом одушевљењу, да ужива у сазнању да може да се сети чињеница из прошлости и да их повезује.

— Видиш, — наставио је. — Све ствари у васиони састављене су од стотина различитих врста супстанца. Те супстанце ми називамо елементима. Гвожђе и бакар су елементи.

— Ја сам мислила да су то метали.

— И јесу метали, али они су истовремено и елементи. Такође и кисеоник, и азот, и угљеник, и паладијум. Најважнији од свих њих су водоник и хелијум. Они су

најједноставнији и најчешћи.

— Никад нисам чула о њима, — рече Валона замисљено.

— Деведесет и пет процената свемира је водоник, а већи део оних преосталих пет је хелијум. Тако је чак и у међузвезданом простору.

— А ја сам једном чула да је међузвездан простор вакуум. Објаснили су ми да то значи да тамо нема ничега. Зар је то нетачно?

— Није сасвим. Тамо заиста готово ничег нема. Али, ти знаш, ја сам био анализатор свемира, што значи да сам путовао кроз свемир и да сам тамо скупљао веома мале количине елемената, а затим их анализирао. То значи да сам одређивао колико је тамо било водоника, колико хелијума, а колико других елемената.

— А због чега?

— О, то је прилично сложена ствар. Знаш, тај однос различитих елемената није у свемиру свуда исти. У неким регионима хелијума има нешто мало више него што је нормално, у другим има више натријума, и тако даље. Ти региони посебне аналитичке структуре крећу се по свемиру

као какве струје. Због тога их и зову свемирским струјама. Важно је знати од чега су те струје састављене и како се крећу, јер то може да нам објасни како је свет настао, како се развија и како ће се убудуће развијати.

— А како ће вам објаснити?

— Па, то још нико тачно не зна, — одговори Рик с малим оклевањем, а затим настави:

— Даље, ми испитујемо и густину различитих гасова у разним регионима галаксије. Она је различита на различитим местима, а ми морамо тачно знати колика је где, да би васионски бродови могли лакше да савлађују међузвездане просторе. То је као...

Наједном, његов глас се изгубио као да се окаменио. Валона је, уплашена том променом, напрегнуто очекивала да он настави. Али, тишина је и даље владала.

— Рик? Шта се догодило, Рик? — промукао је одјекнуо њен глас у тами.

Он није одговорио. Зграбила га је обе руке за рамена и стала да га дрмусе.

— Рик! Рик!

А кад је он поново проговорио, то је био глас старог Рика. Био је уплашен и слаб, из њега су наједном ишчезли и радост и поуздање.

— Лона! Погрешно смо поступили.

— Шта се догодило? У чему смо погрешно поступили?

Сећање на тренутак кад је патролција убио пекара одједном је, са свим својим појединостима, искрело пред његовим очима.

— Није требало да бежимо, Лона. И не би требало да се сад налазимо на овом броду.

Рик је дрхтао као у грозници и Валона је узалуд покушавала да својим дланом уклони с његовог чела зној који је стално навирао.

— Зашто? — питала је. — Зашто?

— Зато што је требало да знамо да ако је пекар био спреман да нас изведе у град при пуној дневној светлости, он значи није очекивао никаквих сметњи од стране патролција. Сећаш ли се патролције? Оног што је убио пекара?

— Да.

— Сећаш ли се његовог лица?

— Нисам се ни усудила да га погледам у лице.

(Наставиће се)

ШТАЈНА „МАРИЈЕ ЦЕЛЕСТЕ“

Петог децембра 1872 године амерички једрењак „Ден Грација“ који је под командом капетана Морхауза пловно из Њујорка за Гибралтар, налазио се 130 миља од обала Португалије. Море је било мирно.

Посматрајући са свог командног моста хоризонт капетан Морхауз изненада је угледао неки једрењак с две катарке. Искусно око поморца одмах је приметило да се једрењак креће некако чудно. Кад се раздвојио између непознатог једрењака и његовог брода смањила на једну мљуу Морхауз је, на своје велико чуђење, препознао у њему „Марију Целесту“ чији је заповедник био његов добар пријатељ капетан Бригс. „Марија Целеста“ напустила је Њујоршку луку неколико дана пре његовог брода.

Капетан Морхауз наредио је да се „Марији Целести“ упути сигнални поздрав. Међутим, са једрењака ништа нису одговорили. Поред тога, на његовој палуби није било ни живе душе. Морхаузу се то учинило чудно па је стао најљивније да посматра. На „Марији Целести“ најзглед је све било у реду, па ипак је једрењак пловно као да њиме нико не управља.

Брод ћутања

Морхауз је тада позвао свог помоћника. Помоћник, стари морски вук, пратио је неко време кретање једрењака а затим је праснуо у громогласан смех.

— Зар сте заборавили каква је капетана, — Хиљаду и седам стотина боца шпиритуса! Напили су се сви од реда...

— Ја добро познајем капетана Бригса. Тако нешто он ни-

кад не би дозвољено. Сем ако се посада побунила и...

— То је лако утврдити. Треба да пошаљемо чамац до „Марије Целесте“.

У међувремену, растојање између два једрењака смањило се на свега пола миље. „Марија Целеста“ и даље није одговарала на сигнале. Читава посада „Ден Грација“, испуњена на палуби, напетост је посматрала мали чамац који је пристајао уз бок великог брода. Морнари из чамца успели су се на палубу.

А тамо нису нашли никога. У кабинама путника и брод-

ским одељењима царовала је злослутна тишина коју је с времена на време реметило депршање једара. Морнаре је обузео сујеверан страх на су сигнализирала капетану да дође на пусти брод, што је он и учинио. Морхауз је прегледао читав једрењак и није открио ни најмањи квар. Товар — пажљиво наслане боце са шпиритусом био је недирнут. Залиха хране била је довољна.

Незавршено писмо

У кабинама путника налазили су се кофери са уредно

послаганим стварима, на столцима испред огледала лежали су прибори за бријање. Нађен је и новац и многи драгоцени предмети.

На столу у капетановој кабини била је полурастегнута хармоника као да је неко на њој до малочас свирао, а крај ње отворене ноте. У углу кабине стајала је машина за шивење с комадом свиле, а на окачењаку једна женска хаљина и капутчић за малу девојчицу. Морхауз је знао да је капетан Бригс повео на ово путовање своју жену и двогодишњу кћер. У кабини првог и другог помоћника нашли су упола поједен доручак. На столу у њиховој кабини дежало је започето писмо. „Драга жено“, стајало је на врху странице. Морнар је успео да напише само две речи, а онда се догодило оно што је натерало посаду да напусти брод у једином чамцу за спасавање који је „Марија Целеста“ имала.

Према записима у бродском дневнику лако се могло установити кад се то одиграло: последња белешка унета је у дневник 24 новембра. Брод се тада налазио 110 миља западно од острва Санта Марије. Али, капетан Бригс је имао обичај да податке о положају брода најпре забележи у једну свеску па да их тек тада унесе у дневник. У тој свесци налазила се и белешка од 25 новембра. Тог дана „Марија Целеста“ налазила се шест миља јужно од острва Санта Марије.

Шта се догодило 25 новембра у 8 часова ујутру кад је сва посада напустила брод, после чега је он десет дана дутао по мору преваливши 755 миља према истоку.

Објашњење поморских власти

Капетан Морхауз одвукао је „Марију Целесту“ до Гибралтара где су поморске власти одмах повеле истрагу. Не нашавши никаквог квара на броду, закључиле су, и то објавиле: да су се на „Марији Целести“ морнари у недостатку другог алкохола на-

пили шпиритуса, да су у пијаном стању убили капетана, његову жену и кћер као и оца његова помоћника, и да су затим на чамцу за спасавање побегли на неки други брод. Као основа за тај закључак послужило им је то што је нађена једна разбијена боца шпиритуса.

Међутим, то објашњење није се могло дуго одржати. Ниједан искусан капетан не би поверовао бегунцима ако би тврдили да су претрпели бродолом. Крајем месеца новембра владало је лепо време и пловидба Атлантиком била је потпуно безбедна. Поред тога појавило се још једно питање: „Зашто побуњеници није потопили „Марију Целесту“ кад су већ хтели да се издају за бродоломнике? Најзад, где су они? Неприметно се нису могли искрпати на неко ненасељено острво, јер таквих острва нема у том делу Атлантика.

Признање доктора Цефсона

Прошло је једанаест година. Приче о необичној судбини напуштеног брода биле су готово заборављене. А онда је, сасвим неочекивано, исто-

рија „Марије Целесте“ поново привукао пажњу читавог света. Јануара месеца 1884, у листу „Корихил мегезин“ појавио се чланак неког Ц. Хабуква Цефсона који је тврдио да је био путник на „Марији Целести“ за време њене последње пловидбе и да према томе зна тајну нестанка посаде.

Зашто је ћутао толике године? Цефсон је по свом казивању покушавао да о томе говори још пре једанаест година. Али, његови доживљаји изгледали су толико фантастични да су сродници пострадалих, као и полиција у Ливерпулу где је била матична лука „Марије Целесте“, почели да сумњају да је он сишао с ума. Сада, осећајући да му се ближи смрт, он се одлучио да читавој енглеској јавности исприча о ономе што се догодило. Своју тајну он не може да одите са собом у гроб.

(Наставиће се)

ФАРАОН ДОБИО СВОЈУ ГЛАВУ

Недавно је амерички египтолог Бернард Ботмер саопштио да је у филарелфском музеју открио главу мумије фараона Озорпона II, која се већ 75 година налази у музеју у Каиру. Озорпон је нађен без главе на дну једног бунара дубоког дванаест метара, у близини храма Дејр-ел-Бахари и, заједно са чувеним мумијама Рамзеса II, краљице Нефретете, мајке Аменофиса I и многих других владалаца старог Египта, које су, око хиљаду година пре наше ере, свештеници овамо донели и сакрили пред најездом пљачкаша. Му-

мије је открио француски научник Масперо, 1875 године.

Којим тајанственим путем и када је глава древног мисирског владара стигла у Филарелфију? Када је скинута с тела мумије? Ко је извршио ову крађу? Одговор на ова занимљива питања још није дат.

Глава која се досад налазила у филарелфском музеју под ознаком „неидентификован фрагмент“ биће враћена кирамском музеју. Наместо ње, Ботмер је у гипсу излио њену копију.

Хуанита

У врту Малинале, владара Мицтека, расла су три дрвета. О њиховој необичној лепоти чуо је и моћни владар Ацтека Монтезума. Једног дана, године 1496 стигле су на Малиналин двор Монтезумини посланици да траже од њега да им прода то дрвеће. Малинала није пристао и посланици су се вратили празних руку. Ускоро потом велика ацтечка војска упала је у Малиналину државу, ископала из његовог врта сва три дрвета заједно с корењем да би га затим посадила у башти свог владара.

О постанку овог дрвета, због кога је дошло до огорченог рата између две старе америчке државе, прича нам једна мексичка легенда.

У давна времена у једно мицтечко село стигао је једне вечери неки странац. Са собом је носио само котарицу у којој су се налазили глинени лончићи напуњени земљом. Путник је преноћио у једној од сеоских кућа, а кад је сутрадан кренуо даље оставио је своје лонце домаћинци замољивши је да их чува до његовог повратка и да земљу у њима сваке вечери полива водом.

Непознати путник никад се није више вратио, а у његовим лончићима изникла су стабљика која су се убрзо покрила белим мирисним цветовима. Глинени лонци постали су тесни цветним стабљикама, па их је жена, којој су били поверени, пресадила у земљу, у близини једног храма. Тако се, каже мексичка легенда, први пут појавило у Средњој Америци ниско дрвеће с глатким, као у лимуна сјајним лишћем. Упросто, лишће се једва види од снежнобелих цветова који потсећају на цвет јабуке.

Мицтеци су назвали ово растиње „цветом тигрове планине“, а шпански ботаничари дали су му касније име „хуанита“.

„Хуанита“ је данас у изумирању. Веома ретко може се још наћи по шумама Средње Америке, а још ређе у селима и градовима. Сви покушаји ботаничара да је одгаје у својим баштама завршили су се неуспехом. Дрво „хуанита“ није нацени само због своје лепоте, већ и због тога што се од њених цветова и лишћа справљају неки лекови и скупоцено ароматично уље.

Зашто спавамо затворених очију?

Очне капке покрећу мишићи. Тим мишићима управљају живци који им преносе наређења мозга. Постоје две врсте наређења: прво, које стоји под утицајем наше воље — вољно и свесно, и друго, које је несвесно и траје док год је човек будан. Очне капке можемо отворити или затворити кад нам је воља. Међутим, човек не мисли на то да жели да су му очни капци отворени док је будан, — то регулишу несвесни импулси, или наређења.

Кад човек заспи, мозак престаје да даје вољна и свесна наређења, а живац који управља мишићима за покретање очних капака чак престаје да дејствује и да преноси наређења да стално остану отворени. Тад се капци спуштају и обично остају готово потпуно затворени, (сем једног малог прореза) док год траје сан.

Међутим, позната су ненормална стања кад тај живац и у току сна настави да дејствује, па очи и за време спавања остају отворене.

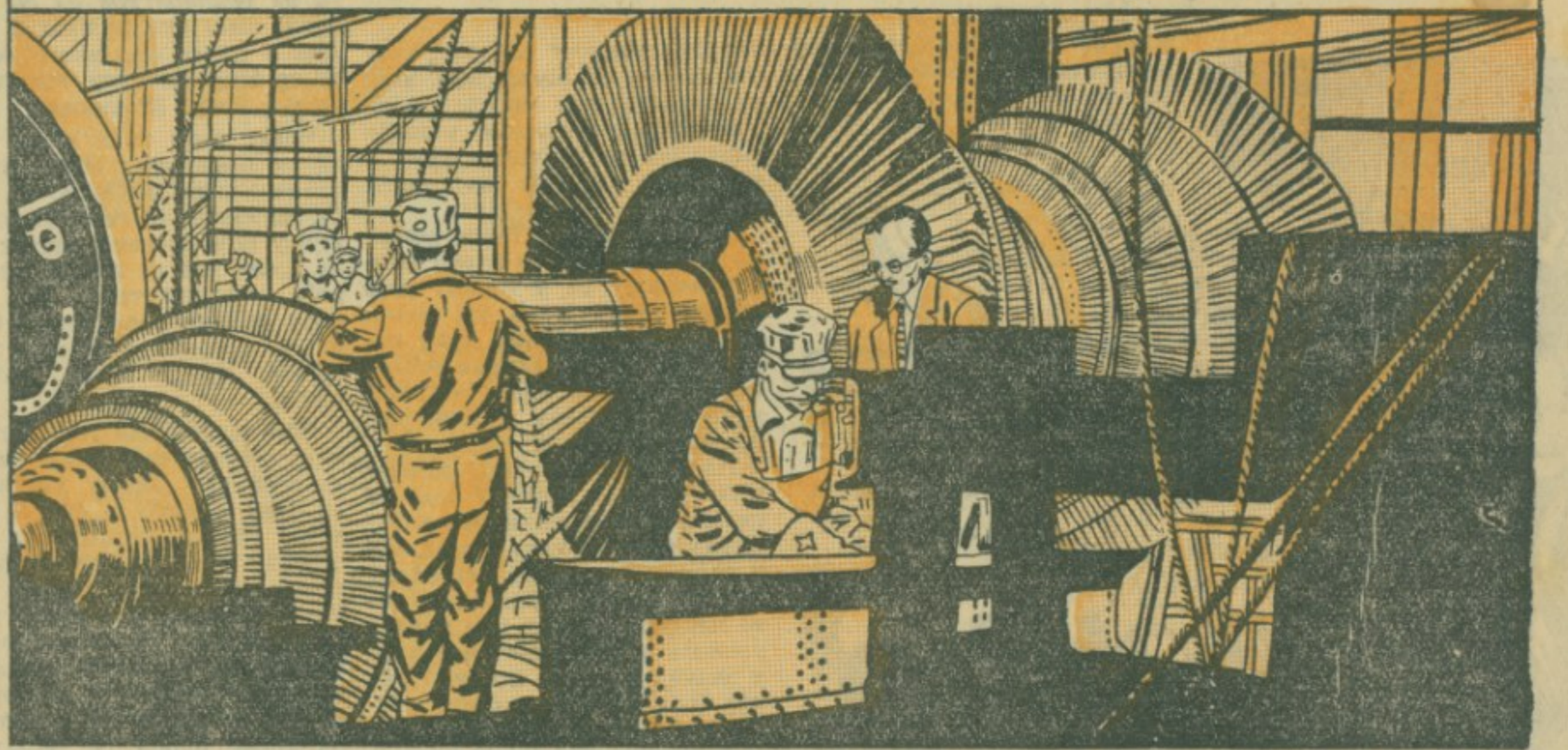
Најдуже и најквечи змије

Листа најдужих змија по континентима — сем Европе где нема нарочито дугих — изгледала би овако:
 азиски питон 9,70 м;
 јужноамеричка анаконда 9,10 м;
 афрички питон 7,55 м;
 аустралиски питон 6,35 м;
 северноамерички боа констриктор 5,60 м.
 Један азиски питон дуг 8,50 метара био је тежак 125 килограма, а други, 2,80 метра краћи, 95,5 килограма. Примерак јужноамеричке анаконде, дуге 5,75 м достигао је тежину од 118 килограма, али је та змија непосредно после мерења окотила 72 младунца дуга по 95 сантиметара.

Број и расјорег лекара на свију

Према подацима Светске здравствене организације, на свету данас има око 1,200.000 лекара. Они треба да лече преко 2,5 милијарде становника. Усто, сваке године на 595 високих медицинских школа у 85 земаља докторира још 50 до 60 хиљада лекара. Само у 14 земаља по један лекар долази на мање од хиљаду становника, а у 22 земље на 20.000 и више. Међутим, треба имати у виду да знатан број лекара не врши праксу, већ ради у административним и научно-истраживачким установама.

КАДО У БАЈЦИ

ТАЧНО! ПАРА УДАРА НА ЛОПАТИЦЕ ИСТО ОНАКО КАО ДАХ НА ВРТЕШКУ.

ВИДИШ! ПРВЕ ЛОПАТИЦЕ УСПОРАВАЈУ МАЛО ПАРУ.. АЛИ ОНА СЕ И ДАЉЕ КРЕЊЕ БЕЛИКОМ БРЗИНОМ... ЗАТО ДОДАЈЕМО ЈОШ ЈЕДАН СИСТЕМ ЛОПАТИЦА...

А ЗАТИМ ЈОШ ЈЕДАН И ЈОШ ЈЕДАН...

ПАРА ЛОПАТИЦЕ

ЕТО, САД ЗНАШ ШТА СЕ ДОГАЂА У ЈЕДНОЈ ТУРБИНИ...

УЗЕЛИ СМО ЕНЕРГИЈУ СКРИВЕНУ У УГЛУ, ПРЕТВОРИЛИ ЈЕ У ДРУГУ ВРСТУ ЕНЕРГИЈЕ... А СВЕ ЗБОР ТОГА ДА БИ СЕ ОКРЕТАЛА ЈЕДНА ОСОВИНА.

РАЗУМЕМ САД! У ИСТОМ ЦИЉУ МОЖЕ СЕ УПОТРЕБИТИ И ВОДЕНА СИЛА!

ТАЧНО, ЈОНИ! ВАЖНО ЈЕ ДА СЕ ОСОВИНА ОКРЕКЕ, А НЕ ШТА ЈЕ ОКРЕКЕ!

НАСТАВИЋЕ СЕ

ПРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

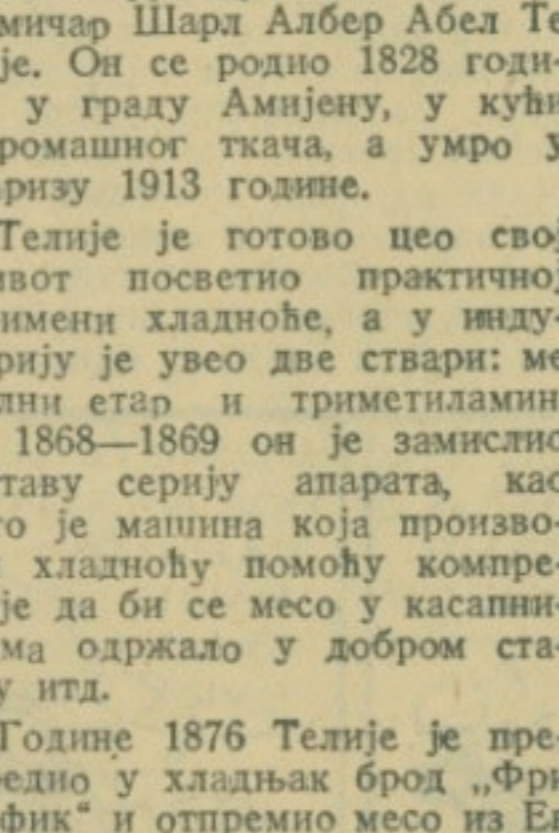
Вештачки лед

Лед је смрзнута вода, а настаје на температури од нула степени Целзијусових. Лакши је од воде. Поред природног леда постоји и вештачки лед.

Вештачки лед први је направио француски инжењер-хемичар Шарл Албер Абел Телије. Он се родно 1828 године у граду Амијену, у кући сиромашног ткача, а умро у Паризу 1913 године.

Телије је готово цео свој живот посветио практичној примени хладноће, а у индустрију је увео две ствари: метилни етар и триметиламин. У 1868—1869 он је замислио читаву серију апарата, као што је машина која производи хладноћу помоћу компресије да би се месо у касапницама одржало у добром стању итд.

Године 1876 Телије је преуредио у хладњак брод „Фригофик“ и отпримио месо из Европе у Америку. Успех је био постигнут. Месо је остало у добром стању. Али, поред тога, то је био један значајан успех и с друге стране, јер од тог времена почиње трговина месом између Европе и Америке. Године 1908 Телије је

КАД СЕ ЧИТА НАТРАШКЕ

У нашем језику има речи које када се прочитају натрашке такође имају извесно значење. Ако не можете да се сетите неке речи, ми ћемо вам помоћи. Дакле, пазите:

- 1) Птица — натрашке: постаје цеђењем
- 2) Дивља звер — добија се од млека
- 3) Боја карте — статуа
- 4) Блато — придев
- 5) Боја — без рогова
- 6) Словен — описни придев

1) Кос — сок; 2) Рус — сир; 3) Пик — кип; 4) Кал — лак; 5) Туш — шут; 6) Рус — сур.

СТАНУШИНА ЦРНА

Станушина црна је сорта лозе. Када је позна, веома је добра, јер се берба може вршити доцније у јесен, кад нема врштина, које сметају правилном превирању. Ова врста лозе највише је сабена у тиквешком виногорју, Прилепу и Битољу. Даје густа и јака црна вина.

НЕ МОЖЕ БЕЗ ВОДЕ

И поред тога што је кит сисар који дише на плућа, он не би могао да дише кад маса његовог тела не би била у води.

КАКВИХ ИМА ПАТЛИЦАНА?

Патлициан је повртарска једногодишња биљка. Постоје плави или модри патлициани. Плави су пореклом из Индије, најбољи су за храну када су зрели. Множе се из семена, а потом расађују.

Црвени патлициан, парадајз или рајчица пореклом је из Јужне Америке. Зрели плодови су сочни и црвене боје. Служе за људску исхрану. Множе се из семена, а потом расађују.

Места затовестин тиротилив жеге

У њему влада потпуна равнотежа између производње и потрошње топлоте. Познати патолог, доктор Ежен Дибоз,

изводи сувишну топлоту, крвни судови се шире. Крв, која се загрева при пролазу кроз унутрашње органе и мишиће освежава се за време струјања кроз мрежу поткожног ткива.

Но то није све. Течне резерве наших органа и нашег ткива изливају се у бујицу која струји телом и на тај начин повећавају количину крви која служи за регулисање топлоте. Срце брже куца, оптицај крви се повећава, дејство кожних „радијатора“ расте.

На који начин тело сазнаје шта треба да ради? У телу се налазе четири различита механизма који се могу упоредити с термометром, од којих су два за мерење топлоте а два за хладноћу. Један пар мерача топлоте и хладноће налази се у кожи, други у мозгу. Први пар је у стању да осети разлику у температури коже ако је у питању хиљадити део степена, онај други служи за регулисање температуре крви.

Систем кожних капилара ступа у дејство само кад је ваздух хладнији од коже; у супротном случају организам приступа хлађењу тако што се испарава зној који односи топлоту. Знојење је дакле начин хлађења којим располажу људи и коњи, док се, на пример, мајмуни никад не зноје.

Лекари су имали прилике да проучавају једног малашана који је рођен без знојних жлезда. Чим би температура прешла 32 степена, он је осећао грозницу. Дечак је могао да се игра и да трчи једино онда кад му се покваси кошуља, јер је његово тело могло да добије потребно освежење кад се омогући испаравање природном водом.

Радна способност знојних жлезда скоро је невероватна. У току пет или шест часова жлезде човека тела излучују по пола литра зноја, на сат, под условом да се у ор-

ганизму налази довољно течности.

Научници су брижљиво испитивали улогу влаге и дошли до закључка да су радници у стању да обављају тежака посао шест сати без прекида и то на температури од 50 степени, само ако је ваздух сув. Ако у њему има влаге, људи ће се брзо уморити чим температура пређе 32 степена.

Човек који ради какав физички посао по сунцу и за време велике врућине, не треба да скида са себе белу кошуљу која не само одбија вреле зраке већ се натапа знојем који освежава тело. Ко при раду излаже тело сунцу брзо ће се уморити и дејство уложеног труда биће знатно мање.

Која је највиша температура коју човечји организам може да поднесе? Један стручњак за пећи изјавио је да се он често излаже топлоти од 120 степени а да је више пута издржао и температуру од 260 степени. Један инжењер који је запослен у производњи пластичних материја проводи по десет минута у посторији која је загрејана 90 степени. За време проба у ваздухопловне сврхе неки авијатичари, који су се добровољно јавили за опит, остали су цео сат у просторији која је била загрејана 60 степени. Један од њих је без штетних последица поднео температуру од 115 степени пуних 26 минута (количина је довољно за печење једног бифтека). Људима је за све време трајања оштра мерена температура која је изнела највише 38,3 степена, јер их је презнојевање штитило од претераног унутрашњег загревања организма.

Дахтање је последњи степен одбране тела од топлоте. То што је сасвим природно за псе, за људе представља знак за узбуну. Човек који убрзано дише само због врућине а не и због физичког напора, треба што пре да потражи хладовину и да се испружи.

Лекари који добро познају утицај врућине на човечји организам препоручују шест заповести да би тело и при жежи остало свеже и чило.

1) За време врућине треба пити доста воде како би се обезбедила потребна залиха зноја. Не треба чекати жеђ, јер се она јавља тек после извесног времена пошто је тело осетило потребу за течношћу.

2) Добро је солити јело тако по обично да би се више надокнадио губитак гвожђа који настапа услед знојења.

3) За време жеге ваља се одмарати више но иначе, јер ослабођена врућина оставља утицај на рад наших мишића.

4) У току физичког или умног рада добро је искористити вентилатор да би се појачало струјање ваздуха. Али није нимало за препоруку спавање покрај вентилатора док је у раду. Ако то ипак чинимо, треба га ставити што даље од главе и управити га према таваници.

5) Због ограничене способности знојних жлезда новорођенчад и мала деца подложнија су топлотном удару од одраслих. Зато треба обратити пажњу на које их место остављамо.

6) Не треба се дуго излагати дејству сунчевих зрака. Сунчаница погађа сваког, а нарочито децу, средовечне и старије особе.

Да бисмо предупредили топлотни удар, потребно је да знамо појаве које му претходе. Оне се састоје од вртоглавице, малаксалости, умора, осећаја гађења. Чим се појави један од ових симптома, треба одмах лећи у сеновито место, ослободити се стега на оделу, ставити хладну облогу на главу и добро се одморити.

ШЕТЊЕ ГЕОГРАФСКОГ И МАГНЕТСКОГ ПОЛА

Разлику између ова два пола лако је запамтити: географски претставља крајњу тачку замишљене Земљине осовине, а магнетски је тачка према којој се усмерава игла на бусоли — иако га ретко потпуно тачно одређује. Они се не поклапају. Данас се магнетски пол налази око две хиљаде километара јужно од географског, у арктичкој области Канаде.

Географски пол није стално на истом месту, јер Земљина оса благо мења правац због окретања Земље. У току једне године пол се може померати у кругу пречника од десет метара, што је последица неправилног облика континената и неједнаког распореда тежине снега и леда на земљи.

Међутим, магнетски пол је још покретљивији. Он се за последњих педесет година померио за око 300 километара и то због промена електричног струјања у унутрашњости земље, што је узрок њеном магнетизму.

Постоји јасан доказ да је и у току разних геолошких периода магнетски под мењао ме-

сто, а пружају га старе формације стена које садрже честице магнетског гвожђа — хематита и магнетита. Док су те стене још биле у течном стању, честице магнетског гвожђа понашале су се као игла на бусоли — заузимају су увек правац магнетског пола. Али кад су се те течне стене охладиле и очврсле, честице стегнуте у скамењеној формацији задржале су правац у коме се у том периоду налазио магнетски пол. Пажљиво мерење и испитивање правца тих „фосилизованих“ честица омогућило је да се одреде некадашњи положаји магнетског пола. Проучавање стена из разних периода открило је време и место где се налазио. Тако је, на пример, утврђено да се магнетски пол пре 600 милиона година налазио тачно на данашњој јужној граници Канаде, уз саму пафичку обалу Северне Америке. Онда се померао на запад и на југ, Тихим Океаном према Хавајима, па ка Јапану, где је стигао пре 200 до 300 милиона година. Онда је лагано шетао према северу, преко Манџурије и Сибира до места где се данас налази.

Природа је обдарила човека нарочитим системом који му омогућује савршено расхлађивање тела. Зато, хваљујући томе, човек може извесно време да остане у пећи која је загрејана на 115 степени па да не осети никакву незгоду.

Наше тело се понаша змији и лети као ужарена пећ која уместо дрва и угља сагорева храну и тако производи енергију и топлоту. Да би се одржавала равнотежа између производње и потрошње топлоте наш организам је снабдевен нарочитим регулаторима који увек воде рачуна о спољној температури.

Лабораториска испитивања су показала да на температури између 28 и 31 степена, човек који се одмара потпуно не троши никакву снагу и

такво стање назива „зоном удобности за мушкарце“. Обучен и при раду, човек производи више топлоте. То стање удобности није исто за жене, јер већина њих располаже дебелим слојем масног ткива и због тога се при хладнијем времену пријатније осећа од мушкарца. Ако температура износи више од 27 степени, организам жене спорје се загрева, зато што је спорнији хемиски процес који претвара храну у топлоту.

Ако је спољна температура изнад 31 степена, у пределу коже догађају се значајне промене. Њих омогућује богата мрежа крвних судова која „наводњава“ покривач нашег тела. Чим захладни, крвни судови се стежу да се калорије не би узалуд трошиле одлазећи из организма. Ако, на супрот томе, ваздух постане топлији или ако организам про-

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

НЕ ЗАБОРАВЉАЈУ ДУЖНОСТ

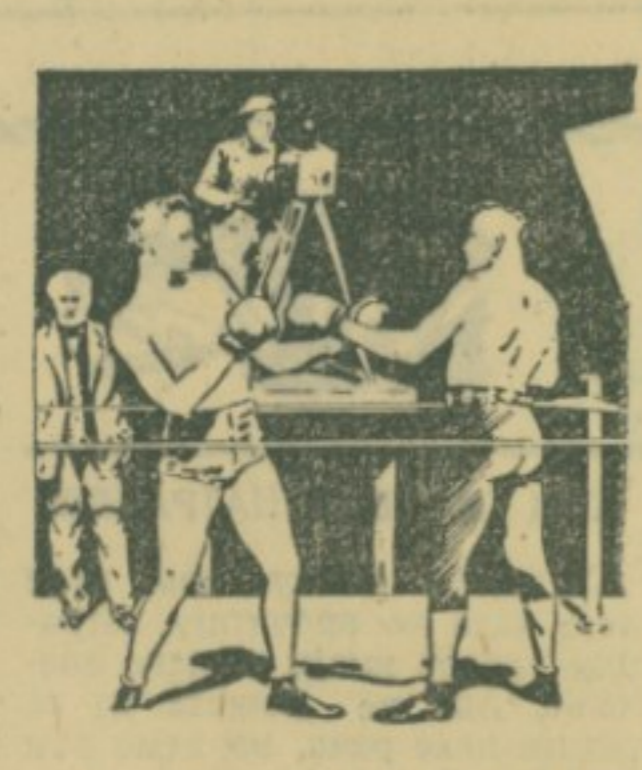
У канадској варошици Саскатун приређена је утакмица између тимова поштанских службеника и ватрогасца. На једном је стигла вест да је негде у месту избио пожар већих размера. Судија је пиштаљком прекинуо игру, а ватрогасци су као без душе одјурли у своју станицу по тенк са водом и остали ватрогасни прибор. Кад су угасили ватру, они су се на ватрогасним колима вратили на игралиште и наставили игру.

„ГРАД СВЕТЛОСТИ“

Зашто неки називају Париз „градом светлости“ и како је он добио то име? По једној причи још у прошлом веку три штампаре са Рајне: Михел Фрајбургер из Кломара, Урли Геринг из Констанце и Мартин Краиц из Штајна настанили су се у Француској. У једној згради која је припадала Сорбони они су уредили своју штампарију. Били су лепо примљени од Парижана, па су у знак захвалности прву књигу која је изишла из њихове штампарије посветили граду Паризу. Та посвета гласи: „Као што сунце свуда расипа своју светлост, тако и

ти, граду Паризу, престонице земље и хранитељу муза и зливањ знање по целом свету“!

ЕДИСОН — ФИЛМСКИ СНИМАТЕЉ

Американец Џејмс Корбет, светски првак у тешкој категорији, постао је 1889 године и први филмски глумац. Чувени амерички проналазач Томас Едисон снимно је филм о Корбету за време једнога меча на рингу.

НЕОБЈАШЊИВО

У аустријској бањи Ишл у Салибургу запослен је доцент Хубер. Недавно је он на једном филму приказао једну тешку операцију коју је пре-

четири године завршио на једној деветогодишњој девојчици. Девојчицу су мучили ужасни болови у једној ноzi, те је одлучио да јој отстрани половину мозга. Девојчица је издржала ову тешку операцију, а пола године доцније почела је нормално да се креће. И сада иде боље него пре операције, али се болови у ноzi појаве за времена на време и у слабијој мери. Како човек може да живи без половине мозга и да се креће, науци је засад непознато. Ово је сада један проблем који је стављен свима стручњацима на располагање да га реше.

БАШ ЈЕ БУДАЛА

Код чувеног хирурга професора Тирша дошао је неки богати трговац да га пита кога би му хирурга у Паризу препоручио као најбољег, пошто треба да се оперише. „То је свакако Доајен“, — одговори Тирш. — „А треба ли ми ваша препорука за њега?“ — „Не треба. Идите слободно њему. Он ће вас сигурно питати одакле долазите, а ви му одговорите да сте из Лајпцига“. — „Да, па шта онда?“ — „Онда ће вам Доајен сигурно рећи: „Е, моја будало, кад живите у Лајпцигу што нисте отишли код колеге Тирша, да вас он оперише?“

Некадашња палидрвца

Некадашња палидрвца била су обичне трешчице или струкови конопље чији су крајеви потопљени у сумпор. Те жижике могле су се запалити само кад се принесу ватри. Прве хемиске шибиче појавиле су се око 1809, а изгледале су као иверчице. Њихови су крајеви прво поталани у сумпор, потом у калцијум хлорат и још неке растворе. Та врста шибича палила се полагањем главеце у концентрат сумпорне киселине. Доцније су пронађене шибиче које се пале трењем, а тек 1831 ушле су у употребу фосфорне шибиче.

Замало «елана» шала

Недавно су белгиски студенти начинили шалу која умало није схваћена као увреда владара. Игуманију женског манастира „Сакре кер“, који се налази близу града Лувена, неко је обавестио телефоном да ће белгиски краљ Бодуен посетити манастир, али никогнито. Пошто је „краљ“ с пратњом свечано примљен, досетљива игуманија је приметила да посетници чине грубе грешке у погледу протоколних правила, па је позвала полицију и весели студенти нашли су се у затвору. Краљ Бодуен, овом приликом прави, пошто је сазнао за шалу, заузео се за хашманију и одмах су их пустили на слободу.

У ЉУБЉАНИ ПРЕ 300 ГОДИНА

ТРГОВАЧКО И ЗАНАТСКО МЕСТО СА ЛЕПИМ ГРАЂЕВИНАМА И ВРТОВИМА

Тамо где је некад била стара римска Емона, кроз коју је протичала река Наупортус, много векова касније настало је словенско насеље Љубљана, а река је добила име Љубљаница. Љубљана је постала главни град војводине Крањске и већ почетком XV века била знатно насељена, с тврдим градом на брду изнад себе, опасно чврстим зидовима и кулама. Изван варошких бедема налазила су се предграђа Краково и Трново, насељена занатлијама.

Турске провале дубоко у словеначке земље убрзале су и утврђивање Љубљане. Године 1531 кметови-сељаци читаво су лето кулчили на оправљању и утврђивању љубљанских бедема. Тако је било и неколико надућих година, јер је опасност од Турака постојала сваке године. Њихови јаки одреди долазили су до самих љубљанских бедема, али су ту увек били крваво одбијени.

На љубљанским бедемима

било је шест капија и свака је имала своје име. Најзначајнија, Карловачка, или у народу названа Шарена капија, која је водила у љубљански град на брду, доживела је много непријатељских напада. На реци Љубљаници налазила се Водена капија, уствари брана којом би се река заграднила да не би у варош могле да уђу лађе. У то време Љубљаница је била дубока река и њоме су кроз Љубљану пловиле велике лађе. Поред сваке капије била је подигнута и кула. У њој су редовно боравила по два чуvara; један је био из љубљанске вароши, а други из предграђа. Њихова је дужност била да у одређено време отварају и затварају капије. Лети су се капије отварале у девет, а зими у осам часова увече. То време оглашавао је звук звона са куле поред капије.

„Љубљана, главно место Крањске — пише историчар и географ Валвазор у свом чувеном делу о словеначким земљама — сада (око 1680) изграђена је у облику полумесеца или полукруга, који обу-

хвата и брдо с градом. Тај полукруг пресеца и дели у оба смера пловна река Љубљаница, на којој су два моста, а трећи сачињавају лађе увек спремне за превоз. То је била Љубљана на измаку XVII века, живо трговачко и занатлиско место, с многим лепим грађевинама и вртovima. С предграђима имала је око 20.000 становника, од чега су једну трећину сачињавали странци. Било их је из Француске, Холандије, Данске и балтичких земаља.

У другој половини XVII века Љубљана је почела видљиво напредовати. Порастао је нагло број становника, варош је украшена лепим зградама, а почео је да се истиче и спољни сјај. „Почетком XVII века, каже Валвазор, у њој није било више од четири кочице, а сада их има око педесет“. У Љубљани је стално боравио велики број племићких породица, ту је био земаљски поглавар, а у многобројним уредима били су запослени разни управни чиновници. Правни грађани, из којих су редова бирали Веће дванаесторице, градски начелник и судија, који су управљали варошким магистратом, било је око пет стотина. То су били угледни грађани, који су уживали извесна права слична племићким.

Љубљана је била и трговачки центар. На средокраћу између Италије, Хрватске и јужних немачких земаља, кроз Љубљану се обављала и транзитна трговина. Ту је било главно извозиште производа које су давале словенске земље. У старије време, док Турци нису освојили Крит, Љубљана је одржавала трговачке везе и са овим грчким острвом. На Крит су љубљанске и словеначке занатлије извозиле велике количине пустих шешира и капа и „снабдевали њима читаво острво“. Сем тога, Љубљана је уживала врло значајну трговачку повластину у оно време: на њеним трговинама могла се слободно продавати со, што је иначе другде било забрањено. Око 1680 око Љубљане се почео садити дуван, који је добро успевао и мештани су од њега имали лепу корист. Надалеко су били познате чипке израђиване у Љубљани. Нису нимало заостајале за фламанским и млетачким и свуда су много тражене.

У љубљанској вароши било је око пет стотина кућа, најчешће зиданих на три спрата. У једној кући становало је и до седам породица. Многи племићи имали су своје куће и палате, а странци су становали под кирију. Улице, којих је било око тридесетак, биле су прилично уске, а ни трговинице биле нарочито простране. Саобраћај се углавном одвијао реком Љубљаницом. Мостови, нарочито на својим прилазима, били су накинђени дуванчињима, који су „на њима висили као гроздови“. На трговинама су биле постављене чесме и водоскоци, а понеки трг био је украшен и заветним споменицима.

За ред у вароши бринула се општинска стража, која је дану и ноћу обилазила улице. Ноћобдије су ноћу сваког часа дувале у рог или давале знак звоном и тако означавали ноћне сате и показивали да су будни и да чувају мештане. Сваког дана у смирјај сунца с љубљанског града о-

Љубљаницом, посред Љубљане, пловиле су тада све до Врхнике лађе које су носиле и до тридесет тона робе. Првог маја сваке године мајстори лађари и њихови помоћници приређивали су на Љубљаници весело такмичење ко ће пре чамцем да стигне на мету где су победнике че-

кале награде. Тада се на оба краја реке окупљало на хиљаде Љубљанчана, бодрени такмичаре. Љубљаница је пружала и других забава и разонода, нарочито лети, у предвечерја. Тада би по њој пловило мноштво лепо украшених чамца, с којих се чула песма и звуци разних инструмената. Биле су то „музичке забавне возице по Љубљаници“, како их назива Валвазор, и оне су давале Љубљани нарочиту драж. Но, Љубљаница је понекоме пружала и врло турбоине трешутке, нарочито пекарима који су варили на мери. За њих је постојала нарочита казна: с једне греде спуштали би их у дубину реке и опет извлачили, по неколико пута тако, док се власти не би увериле да ће кажњеник будиће држати праву меру.

Турјашки врт изван вароши припадао је грофовима Турјашким, али је био отворен и

Недељом и у празничне дане варошка омладина окупљала се на Старом тргу у вароши, поред чесме, и ту се забављала уз игру и музику, у хладу старих љица. За те некадашње празничне забаве љубљанске омладине била је везана и легенда о водењаку из реке Љубљанице и девојци Уршки, коју је он, претворивши се у стаситог младича, одвео са игре заувек у своје ледене дубине. Валвазор чак помиње да је то било године 1547, па изгледа као и да сам верује у истинитост ове старе бајке. Љубљанчани су прилично страховали од тог водењака кога је у оно време тобож крила дубока Љубљаница. Он је био крив и за поплаве, и за суше, већ према томе да ли се надимао или немилосрдно сркао таласе своје зелене реке. А дешавало се и то да је понеки празноверни Љубљанчанин и „видео“ ово водено чудовиште и једва се „спасео“ његових љигавих руку.

Но, како било да било, Љубљаница је била главна саобраћајница у старој Љубљани. По њој су пловиле лађе натоварене драгоценом робом и спуштале се поном Самом све до турских граница.

Метеорит потопио брод

Године 1907 један метеорит потопио је енглески пароброд „Еклипс“. Године 1930, једно небеско тело изазвало је пожар и уништило бродоградилниште Тромсе, у Норвешкој. У Француској, 14 маја 1864, људи су од Париза до Пиринеја пратили лет једног метеора чије је распрскавање називало праву кишу од камења.

Метлама решили спор

Пре 250 година, у једној малој општини у Француској, четири берберина олучили су да у њиховом крају нико не сме да отвори фризерску радњу мимо њихове дозволе. Међутим, неколико месеци касније, неки Курсел отвори бријачницу не марећи за забрану. Дошавши у Курселов дућан кад је овај био отсутан, четири берберина су у присуству судског чиновника запленили његов алат. Уствари, они су учинили повреду туђег стана, после чега је уследио спор. Парница је трајала десет година и ко зна кад би се и како окончала да сеоски жене, у чијем је крају Курсел станововао, није досадило да гледају своје мужеве неоштане и необријане. Једног дана оне су се наоружале метлама, изударале су четири „фигара“ и тако окончале парницу у корист петог берберина.

гласно би се рог својим продорним и дубоким гласом који се надалеко чуо и опомињао мештане који су се налазили изван градских бедема да је већ време повратку. А звоник с једне градске куле сваког летњег дана у седам сати изјутра својом звоном опомињао је на тренутке кад су тамо, почетком XVI века, крваво одбијени турски напади.

Изван варошких бедема простирала су се предграђа: Краково (од краја) и Трново (од три). Ту су била и варошка излетништа, прекрасни вртови од којих је био најпознатији Турјашки, варошка стрелишта и места од давине одређена за плес и забаву. У Кракову су углавном становали рибари, у тесним сокацима и дрвеним кућама покривеним сламом. Месари су становали у засебној предграђу, а у Трново занатлије које су градиле чамце и мале и велике лађе.

како најамничка војска. Њихова ратничка каријера почела је врло рано. Још много пре формирања Конфедерације, Швајцарци су се борили за разне

ХАЛЕБАРДА

До краја XVIII века наоружање армија било је неуједначено. Да нас нам је тешко замислити да се некад сваки војник борио другом врстом или типом оружја. Један је имао мач, други секиру, копље, бојну коцу, јатаган итд. Па и поједине врсте оружја нису дуго остале исте. Њихов облик стално се мењао, у зависности од потребе што ефикаснијег дејства, од земље где је оружје употребљавано, као и од мајстора који га је правили. Јер, оружје је израђивано у занатским радioniцама, а не у фабрикама као данас. Једна врста таквог старинског оружја била је и халебарда.

Име халебарда је немачко-швајцарског порекла и значи — секира на мотки. Први пут се помиње под овим називом у другој половини 13 века, у песми о бици код Троя базелског песника Конрада од Вирцбурга.

Највероватније је да се халебарда као нова врста оружја појавила најпре у Швајцарској. Швајцарци су кроз цео Средњи век били познати

царева, папе и краљева: помоћ Риму 410 године, учешће у освајањима Карла Великог, крсташки ратови и многи други војни походи.

Халебарда је у основи комбинација копља и секире; на

једној страни заострене у шиљак или кљун, а на другој полумесечастог облика. Носила се на дугачкој мотки. Како је била главно оружје пешадије у борби против оклопника све до краја 16 века, она је стално мењала свој облик, упоредо с променама на оклопу. Копље се све више продужавало и шиљило, да би могло што боље да прободе оклопеног непријатеља, кљун је постајао све изразитији и повијао се надолу, да лакше закаче оклопника и свуче га с коња, а полумесечаст облик се исправљао и косио ка мотки, да би могао боље да сече.

Из Швајцарске халебарда прелази и у друге земље. У 15 и 16 веку она је део општег наоружања пешадије у Италији, Француској и Немачкој. Халебарда се употребљавала и код нас, и то углавном у западним деловима земље. У ризници Загребачке катедрале налази се један рукопис из 15 века (Мисал Георгија из Топуског) у коме су, у композицији „Васкрсење“, приказане две халебарде. У истом веку помиње се и градска стража у Котору која је наоружана халебардама. У катедралу на Корчули чувају се халебарде које су становници овог острва употребили у борби против Турака у другој половини 16 века.

НАДАМ СЕ ДА СУ ИМ ПРИСТОЈНИ СУСЕДИ...

... ЈЕР МОЈЕ УПУТЕ ТРЕБА ДА ИМА ЛЕПО ВАСПИТАНЕ ДРУГОВЕ!

ОВДЕ КУ УПИТАТИ! СИГУРНО ЋЕ МЕ ОБАВЕСТИТИ!

ДА ОТВОРИМО?
ЧЕКАЈТЕ ПРВО ДА ВИДИМ КО КУЏА!

НАСТАВИТЕ СЕ

жноафричкој Унији, постоје стручњаци који проучавају светлост муња и из тога закључују колика им је снага, какав им је хемиски састав итд. Захваљујући постигнутим резултатима, наука данас

минута становници хиљаду општина били бачени у беду. Да би се што више смањиле штете од града, опсерваторије многих земаља извијају небо. Чим се градоносни облаци појаве, људи, запослени у нарочитој превентивној служби, испуштају танад или, што је још успешније, узлећу авиони ма и поспујају облаци јодидом сребра, који град претвара у кишу.

Многа више зна о природи електричних пражњења из облака но што се то знало 1850 када су научници почели да се тиме баве.

У целој Француској на хиљаде добровољних посматрача прати појаве летњих, сивих кишних облака који замрачују плаво небо. Од учитеља и ђака преко путара до чувара јавне безбедности, извидника и планинци сви су снабдени „немим“ картама у које уштавају своја запажања и потом их шаљу у Центар за изучавање олуја у Француској. Захваљујући тим многобројним сарадницима, дошло се до врло корисних података.

Пољопривредници сваке земље стрепе због непогода које носе градоносне облаци. Рачуна се да свака друга или трећа олуја доноси и град. У Француској, на пример, поред других узрока помину се и два града који су убрзали Француску револуцију. Наиме, на дан 13 јула 1789, град је потукао усеве у две области. Дужина штетносног падавина изнела је 700 километара, тако да су за свега 20

непогоде са грмљавином све чешће нас посећују. Због тога су чешће и последице које оне изазивају. Такве непогоде рђаво делују на људски организам, а нарочито на оболеле органе срчаних и плућних болесника. За време грмљавине ђаци у школама су више расејани по учионици, чиновници и радници спорије обављају свој посао, а после олуја у бирое за нађене ствари доноси се много више кишобрана и пакета заборављених у аутобусима и трамвајима но у друге дане. Према статистичким подацима, 50 отсто самоубиства у току године догоди се у месецима олуја и грмљавина.

станиште неких грчких разбојника који су се крили од власти. Археолози су пали у руке овим људима који су их за тварали у пећине вукући их са собом куд год су ишли. Најзад, кад их је војска ослободила разбојника, научници су сишли с планине обогате лепим искуством. Наиме, сазнали су да на Олимпу један пут недељно преко целе године бесни невреме, да захвата област од пет квадратних километара и да према броју муња и грома Олимп заузима прво место у Европи. Дакле, није никакво чудо што је врх баш те планине био проглашен престолом бога грома.

Савремени научници „шпијунирају“ ове небеске појаве на савсим модеран начин. Наћињени су радио пријемници који бележе искључиво грмљавину. Они су подешени да примају кратке таласе који су „темпирани“ на одређени простор. Иначе, могло би се догодити да се, рецимо, у грмљавини над Европом урачунају и звуци грома из Бразилије и Мексика, који допиру до нас, али само на великим висинама. Поред изучавања грмљавина, у Јоханесбургу, у Ју

Савремена наука открила је да се грмљавина не чује по пет и шест година. Над простором висоравни у Перуу, којом покрива врло мирољубиво небо, становници још никад нису имали прилике да виде муњу. Супротно таквим пределима, над неким језерима у Швајцарској сваког летњег дана се надноси мали облак и готово у исти сат из њега се ослобађа електрицитет који одлази у земљу са страховитим треском.

Има области на које електрицитет пада свакичас, као нека киша. Град Минстер, у Немачкој, познат је по својим „светлећим кишама“ тако да Земља изгледа да је у пламену. Усред Сједињених Америчких Држава, у току зиме, ако се коса дуже чешља, власи се наакостре, а ако човек хода бос по њиди, чуће пуцкетање и осетиће пецкање по табанима, што је знак обилна ваздушног електрицитета.

Пре 30 година, два археолога кренула су на Олимп у жељи да објасне због чега је он својевремено проглашен Зевсовом постојбином, и да ли је, као што су то тврдили Грци, „опасан муњама“. Међутим, у то време на Олимпу је било

Људски глас преко телеграфа

У Лондону је недавно приказан нов систем преноса људског гласа преко телеграфске жице. Познато је да телеграф преноси само сигнале и да није могао, као телефон, да пренесе модулације људског гласа. Али глас човека састоји се од одређеног броја звукова који се могу класирати у облику кодекса, као што је то случај у фонетским азбукама. Тад их телеграф може пренети, као и знаке било које азбуке, ако се на оба краја телеграфске жице постави нарочити апарат који региструје сваки сигнал изговорен с предајне станице и претвара га у одговарајући звук на пријемној станици. Ти апарати уствари су модерни електронски уређаји.

Иако се преносе самогласници и поједини сугласници, али „м“ и „н“, затим „п“ и „б“, „с“ и „з“ и слично, тешко се разликују. Ипак, језици са много самогласника у речима, као што су италијански или шпански, могу се одлично преносити телеграфом, али арапски, који има грлене гласове, или шведски и кинески, који имају толико модулација као да се певају, не могу се преносити преко телеграфске жице.

ВЕРОВАТНА

МАРАТОНКЕ У ИГРАЊУ

Жене из племена Баланта које живе у Португалској Гвинеји, могу сатима да играју држећи на глави велике дрвене посуде са 45

килограма кукуруза. Разуме се да за време ове вештачке игре добро играчице не сме да испадне из посуде ни једно једино зрно.

ЧЕТИРИ ГОДИНЕ БЕЗ ХРАНЕ

У зоолошкој станици у Бароју, у Италији, једна јегуља остала је неким несрећним случајем без горње чељусти, тако да више није могла да узима храну. Управник станице, желећи да види колико јегуља може да издржи без хране, забранио је чуварима да је хране и оставио је да гладује. Јегуља је угинула тек после четири године.

180 ОКРЕТАЈА НА ПАЛЦУ

Играчица Чио, која је пре двадесет година важила за најбољу играчицу у читавом Јапану, могла је да се окрене око себе 180 пута стојећи на палцу десне ноге.

НЕПИСМЕНИ ПОШТАР

Бут Ценкинс поштар у једном селу у Шкотској, није знао ни да чита ни да пише, а ипак је пуних двадесет година разносио пошту. Сваког јутра кад би

поштанске пошњике приспеле, Ценкинс је заустављао првог ђака који би наишао и овај би му прочитао адресе на писмима. За свих двадесет година ниједном се није догодило да је неписмени поштар погрешно уручио писмо.

ЗБОГ ШИРОКИХ РАМЕНА

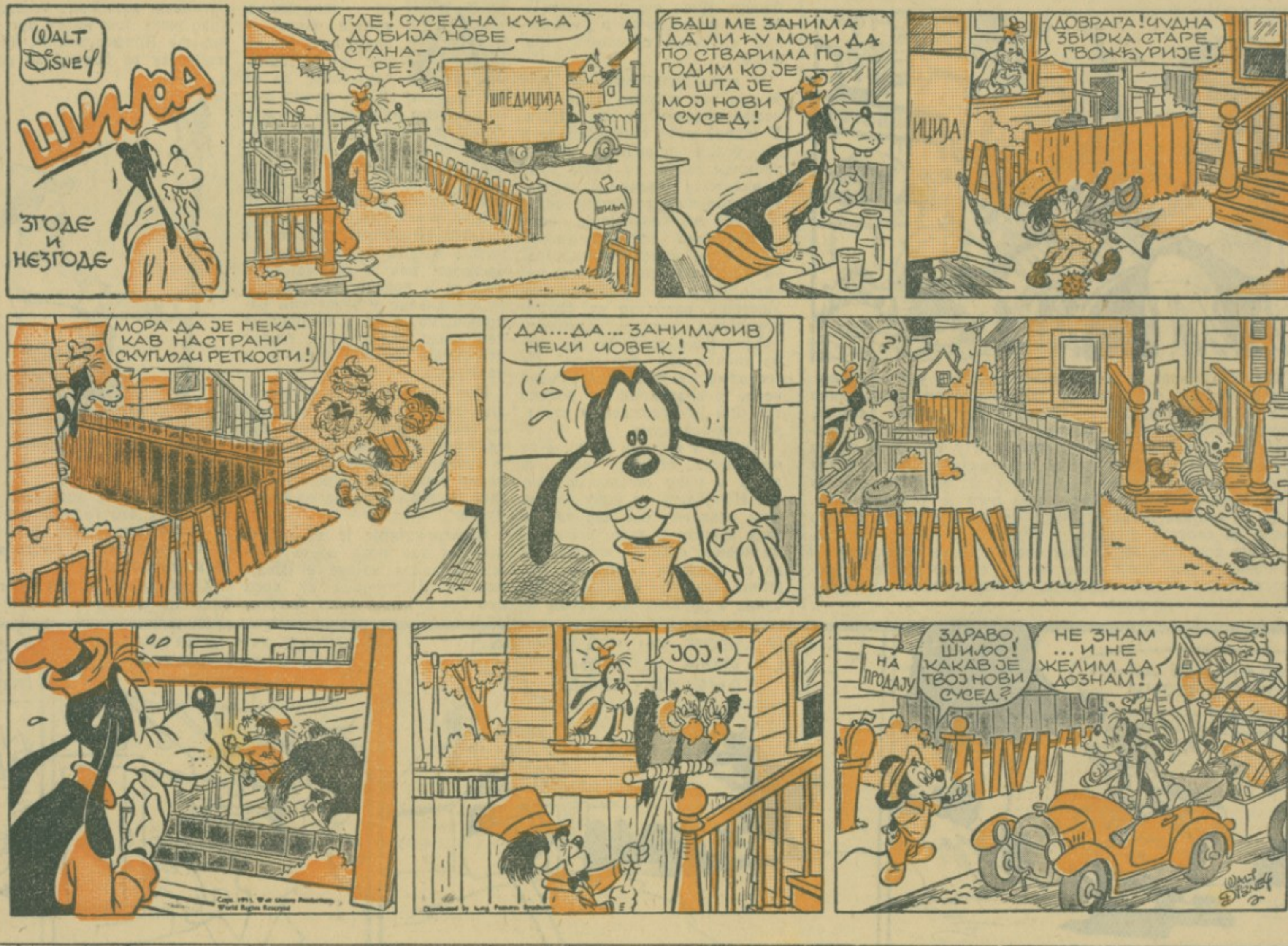
Право име славног грчког филозофа Платона било је Аристоклес. Пошто је био необично крупан, његов учитељ гимнастике назвао га је Платон, што на грчком језику значи „широкогрудни“. Тако је један велики мислилац добио име не по својим интелектуалним, већ по физичким особинама.

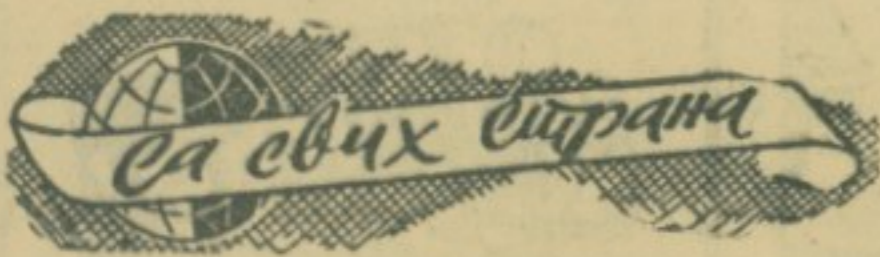
ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ СВЕТУ ОБЈАВИО КАЛЕНДАР

Римљанин Кнеијус Флавијус стекао је бесмртно име тиме што је био први човек који је икад објавио календар. Пре њега календар је био тајна и његова садржина, тојест распоред дана и празника, знали су само највиши римски чиновници и свештеници који су то злоупотребљавали и користили за своје личне, себичне циљеве. Године 304 пре наше ере Кнеијус је дошао до једног примерка календара и објавио

га. Овај његов поступак донео му је велику популарност код римских грађана који су га касније избрали за трибуна и једног од тријумвира.

АТОМСКИ БРОДОВИ ПОСТАЈУ СТВАРНОСТ

Први атомски пароброд који ће годинама путовати по мору без обнављања резерви атомског горива биће завршен у САД 1958 године. Он ће стајати 1.400 милиона франка. Други атомски брод биће завршен у Норвешкој 1959 године. Велика Британија ће добити први атомски пароброд 1960 године. Нажалост, према саопште-

њу британског Министарства поморства први атомски бродови ће још увек служити у експерименталне сврхе. Атомски бродови ће почети да се користе у комерцијалне сврхе тек око 1970 године.

НАЈКРУПНИЈИ ГРАД

Најкрупнији град, који је досад познат пао је за време страховите олује која је беснела изнад Француске и Холандије 13 јула 1788 године. Занимљиво је да град није обухватио целу територију над којом је беснела олуја, већ је падао у таласима удаљеним један од другог 20

километара. Најкрупнија зрна града била су тешка око 300 грама, а било их је лоптаста, дуваста и игличаста облика. За време олује с градом забележено је осам смртних случајева а материјална штета је износила више милијарди франка. Можда је најчудније то што се све одиграло муневитом брзином: град је падао свега осам минута!

РЕЧНИК ДЕЦЕ

У Енглеској је пре извесног времена, под покровитељством Бирмингемског института за образовање, у научне сврхе извршено испитивање обима и садржаја говорног речника 330 деце од пет до шест година. Циљ овог испитивања

било је помазање васпитачима и издавачима књига за децу претходно: да ли. На крају испитивања састављен је речник који обухвата 3.500 речи „основног дејег језика“. Деца су најчешће употребљавала речи: лутка и птица.

НАЈДУЖА ПИСТА ЗА АВИОНЕ НА СВЕТУ

Најдужа писта за авионе на свету биће завршена 1958 године у Илхао Фолсу у САД. Исте године полетеће и највећи атомски авион на све-

ту, цинковски ваздухоплов за чије ће полетање и атерирање бити потребна писта дужачка пет километара. Са обеју страна стазе налазиће се уређаји за хитну помоћ жртвама радиобактивности.

ПАЦОВИ БЕЖЕ — А БРОД НЕ ТОНЕ

Постоји веровање да пацови први осете пропасти брода, па да га они благовремено напуштају, што се сматра сигурним предзнаком његове пропасти. Међутим, научна истраживања не потврђују ове претпоставке. Не постоје раз-

лози, кажу научници, за претпоставку да пацови могу претсказати будуће догађаје. Али они обично живе на дну брода где вода и услед неког малог пропуштања може да се скупи. На тај начин пацови могу бити отерани са брода, чак и пре него што морнари дознају да се продор воде унутрашњости брода повећава.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

КАКО ЈЕ ПОСТАЛА НАЦИОНАЛНА АРХИВА У ФРАНЦУСКОЈ

У бици код Фретевала, 1194 године, краљ Филип Август и згубно је једну повељу и печат, које је био понео са собом. То га је навело на мисао да оснује у Паризу трезор повеља. Уствари, то је био зачетак Националне архиве у Француској. У току векова у овој архиви гомилала се грађа, која има велики значај за проучавање историје Француске од веома старих времена до ослобођења у последњем рату. Ово велико национално благо смештено је у више великих зграда подигнутих у стилу старе и модерне архитектуре. Десетине милиона скица, повеља, манускрипта и других докумената историјске вредности скупљени су на полицима, а када би се сви ти списи поређали једни до других, онда би њихова дужина износила око 200 километара. Посао је у архиви тако организован да се сваки документ може наћи четврт сата по што се затражи.

НЕ МОГУ ДА ИМ ДОСКОЧЕ

Познато је да су готово сви инсекти необично способни да се прилагоде разним отровима који се против њих употребљавају. Прашак ДДТ-а који је некада имао страховито дејство, сада ништа не дејује против неких инсеката. Стручњаци су најмање веровали да ће инсекти постати имуни према овом отрову. Али, убрзо се увидело да је тачно, па у хемиским лабораторијама можете видети епруветке са jakim концентрацијама ДДТ-а и муве око њих веселе лете. Епидемија тифуса у Напуљу брзо је угушена помоћу овога прашка, али су се вашке за време Корейског рата показале имуне. Исто тако вашке су имуне и у Египту. Све ово ставља пред научнике велики проблем, па се сада по свим лабораторијама у Америци то испитује. Стручњаци се надају да ће атомска енергија много допринети да се овај проблем реши. Наиме, они су у-

становили да су мужјаци неких инсеката помоћу зрачења постајали стерилизовани, те на тај начин није било нових генерација. Такав један опит извршен је и на острву Кирасао, у Каранбском Мору. Тамо је уништена једна врста црва на тај начин што је стерилизован мужјак. ДДТ-и је још увек добар против комараца, али докле ће то да траје? Због тога је рат против инсеката још пул променљиве среће и не види му се крај.

МОЖДА ЈЕ ТАЧНО...

Један стручњак који ради у музеју у Филадельфији провео је дуже времена у Месопотамији где је проучавао скелете који су нађени приликом археолошких истраживања на разним местима. Неки скелети потичу из времена пре наше ере. По мишљењу овога стручњака у овим крајевима (Месопотамији) у то време увек су живели бели људи: није било Монгола. Он сматра да се други народи нису могли овде да задрже, јер нису могли да поднесу воду коју су иначе пили домороци, па су зато домороци остали сами и нису се мешали са другим народима.

Проучавајући даље скелете научник је утврдио да су зуби код многих били излизани, а негде су секнути били сразњени скоро до корена. Нађено је веома мало лубања са шупљим зубима. Стручњак објашњава да су зуби сразњени до корена због тога што се народ највише хранио меким храном. Даље, он каже да је у брашну било отпаха од жрњева којима се млеко жито, па су и ти камени отпаци рушили зубе. Иначе, по свему изгледа, иако су зуби били доста излизани, ипак су били здрави. Уосталом, можда је ово тачно...

СУНЦЕ ИХ ВОДИ

Рибе и птице преваљују дуге путеве. Један зоолог који ради на универзитету у Висконсину проучавао је рибе и испитивао како се оријентису на далеким путовањима, јер је познато да јегуља пређе готово цео океан и дође до река. На ову мисао он је дошао због тога што рибе, поред осећања за мирис, које је код њих јако развијено, нису у могућности да по мирису пронађу свој пут уз речне бразе уз које путују стотинама километара. Зоолог је начинио један кругозор бајен. У бајен је најпре ставио тањир са храном. Рибе су брзо пронашле и упамтиле место где се налази храна. То су успеле, јер су имале знакове које је зоолог метнуо у бајен. После тога зоолог је поводио знакове и бајен обасјао јаком светлошћу. Опazio је да рибе опет долазе до места где се налази храна. Установио је да храну проналазе помоћу светлосних зрака. Сличне опште извршили су и неки немачки научници, па су и они дошли до истих резултата. На основу овога ти научници закључују да се рибе на својим дугим путовањима управљају према сунчаним зрацима.

ЧУДНОВАТ ОПИТ

У серуму крви лица која су оболела од шизофреније неки стручњаци нашла су једну супстанцу. Ако се та супстанца, кажу они, убризга у крв здравих особа, онда ће се код њих појавити знаци болести. Ову супстанцу пронашли су лекари са психијатријског центра у Чикагу. Они се надају да ће им ово омогућити не само да болест лече, него да је у исто време спрече. Опити су вршени заједно са мајмуњима. После убризгавања супстанце, мајмуни су изгубили потпуно везу са околином, седели су на поду, правили разне гримасе и кезали се као да имају неко приврћење. Међутим, после извесног времена, мајмуни су опет дошли себи, тј. вратили се у нормално стање.

...досад највећи и најтежи кромпир био је извађен из земље ујесен 1935 године у Сан Габријелу, у Ка-

лифорнији. Кромпир је био тежак шест килограма.

...арапски лекари преносили су у Европу кротоласто корење нарочитих орхидеја које су називали „хусјала-салаб“, од којих су спремали хранљиви напиток. Од тог арапског назива постала је реч „салеп“.

...хунски краљ Атила био је, према предању, сахрањен у три сандука, од којих је спољашњи био од гвожђа, а друга два од сребра и злата. Да се не би сазнало где је Атила сахрањен, његови доглавници посеки су све заробљенике који су му ископали гроб.

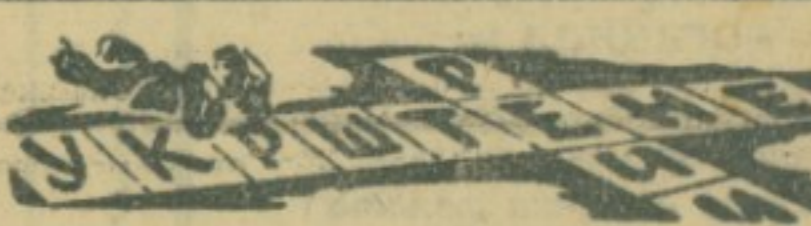
...у Риму је све до 1907 године било забрањено возити се аутомобилом после 11 часова увече.

...Никола Тесла отишао је у Америку

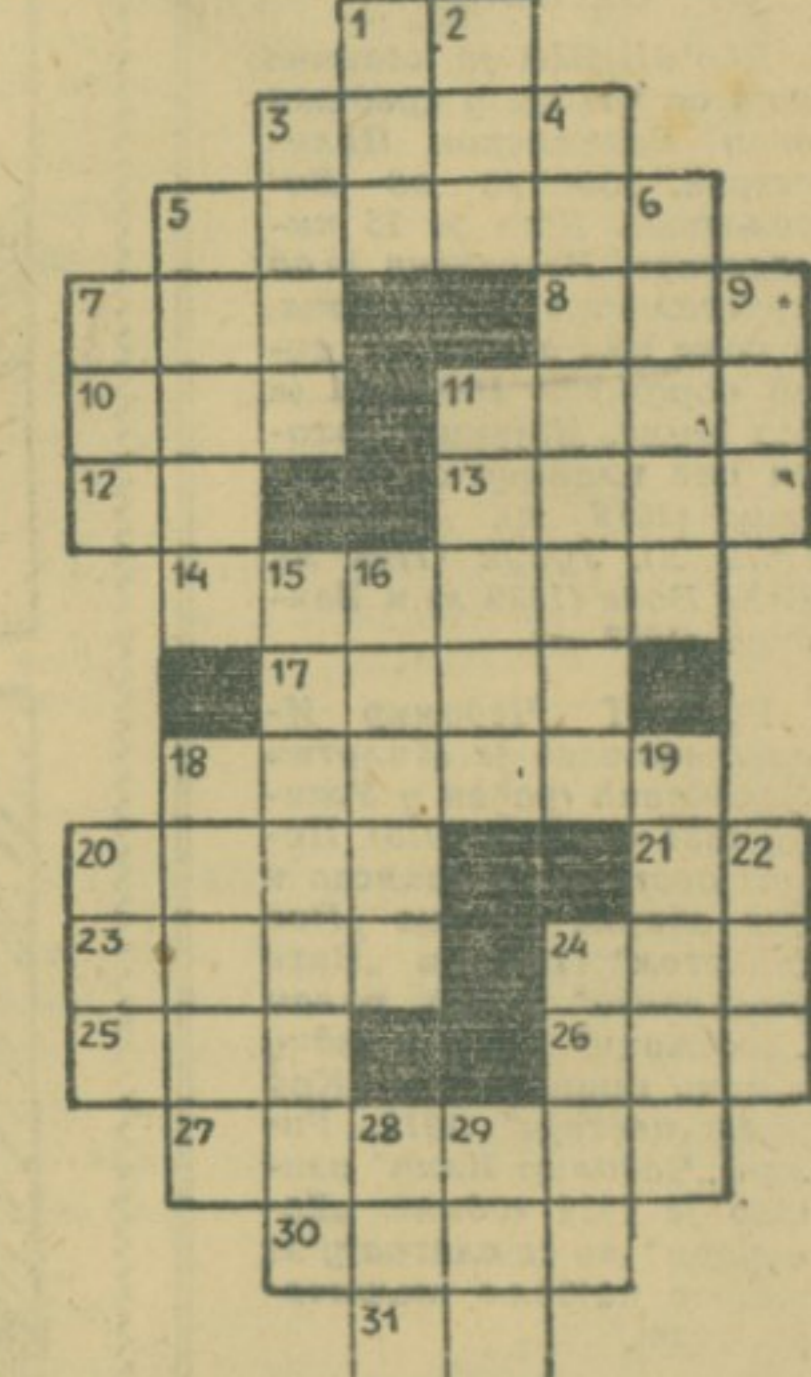
на лични позив великог проналазача Едисона.

...шешир је код Римљана био симбол слободe и кад би који роб био ослобођен давали су му шешир. Због тога су завереници Брут и Касије, пошто су убили Цезара, ставили на новац шешир између два ножа. Исти симбол на новцу свог имања изнад педине Бетина вршио разна астрономска посматрања.

Водоравно: 1) латинска скраћеница за додатак пнеуму; 3) нарочита остава за поврхе и воће; 5) плавина у Србији; 7) предметак у сложеницама са значењем: једнако; 8) абиениска титула; 10) млечни производ; 11) роман Емилиа Золе; 12) предлог; 13) митолошки бог љубави; 14) етаноински највећег пољупства на свету; 17) људски пар (37-4 пре наше ере); 18) сагобело дрво; 20) првог једног лица у предлезу у стручној спешки и осталим вредностима сем новца; 21) мера за површину; 23) оружје јужноамеричких Индијанаца; 24) грчко слово; 25) врста папагаја (мног.); 26) свеска, део књиге; 27) козачки заповедник; 30) место у Срему; 31) врста пештура.

Усправно: 1) латински предлог у сложеницама са значењем: за, у прилог, у корист; 2) придевска зменница; 3) звез из породице крва; 4) географско тело; 5) египатска богиња, жена Осирисова; 6) правило, пропис (лат.); 7) мушко име; 9) област у Западној Немачкој; 11) запревање; 15) опера од Вердија; 16) врста папагаја; 18) полуострва од два бола до највишег дела палуће; 19) римски државник и беседник (332-147 пре наше ере); 20) грубо суко; 22) оквир; 24) лако испарљива течност; 28) турска титула; 29) индустријска биљка.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) отад; 5) Икитос; 7) Амур; 8) Нил; 10) лекар; 12) ре; 13) анис; 15) Јованн (Половин); 17) асуда; 19) ара; 21) Аден; 22) станар; 24) етар; 25) нит; 27) монне; 29) ха; 30) Икар; 32) НР 34; 34) Амати; 36) вут; 38) Асам; 39) Малпас; 41) Панс.
Усправно: 1) окука; 2) Тирапа; 3) ат; 4) Доц; 5) име; 6) сир; 7) алоја; 9) Леман; 11) Рисан; 14) Су-вал; 16) прети; 18) Рерих; 20) атари; 23) Арка; 24) Елнна; 26) Тарим; 28) самари; 31) басан; 32) дум; 35) тас; 37) тип; 40) ла.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ЗАГОПЕТКЕ С ДЕВЕТКОМ

Залајте коме да кришом помножи са 9 ма који број од једне или више цифара, па да из тог резултата изостави једну цифру, коју он хоће, а остале па вам покаже. Ви ћете одмах погодити која је цифра избрисана. Погодићете „чаробном силом“ деветке. А то је сасвим лако. Сваки број од једне или више цифара помножен са 9 даје резултат који је и дељив са 9 без остатка.

Ако је множењем добијен резултат 3746187, па се изостави једна цифра, онда ћемо збир цифара новолобијеног броја поделити са 9 и добићемо остаток, коме треба додати онолико колико је он мањи од деветке. Тај податак, то је изостављен број!

Ако из резултата 3746187 изоставимо последњу цифру, седмичку, онда имамо 3 + 7 + 4 + 6 + 1 + 8 = 29. Девет у 29 иде три пута и остаје 2. Од 2 до 9 недостаје 7. Значи да је седмичка изостављена.

Узмимо сад да је од истог броја изостављена тројка. У том случају збир преосталих цифара износи 33. Девет у 33 иде три пута са остатком 6, а шестини недостаје још 3 до деветке. Дакле, изостављено је 3.

Знати да је средња цифра остатка увек 9, а да две крајње цифре прва и трећа, дају збир 9. И тим су вам казали да је у остатку трећа цифра 4, онда одмах знате да је прва онолико колико треба четворки до деветке, а то је 5, а већ број у средини знате да мора бити 9. Значи да је остатак 894.

Ако би био замисљен број који је мањи него кал се обрне на пример 248, онда се мањи број одузима од већег, тј. 248 од 842.

Трећи задатак још јаче истиче „загонетну моћ“ деветке. Залајте неком да напише један испод другог два петодигрени броја, па онда ви допишите „један петодигрени број па опет он, па опет ви, тако да буде свега пет петодигрених бројева.

Он, на пример, напише ова два броја:
83276 —
31054
Чим је то написао, ви одмах кажете: „Кал се и остали бројеви напишу и сабеу, збир ће бити 283274, и то без обзира који ће петодигрени бројеви бити дописани“.

ма напред двојку, а од његове последње цифре одузмете двојку и то ће бити крајњи збир — 283274.

Ако би место пет петодигрених бројева било седам, онда се првом броју додате напред 3 и узима натраг, од последње цифре, такође 3. На пример број 76578 са свима осталим бројевима даће резултат 376578.

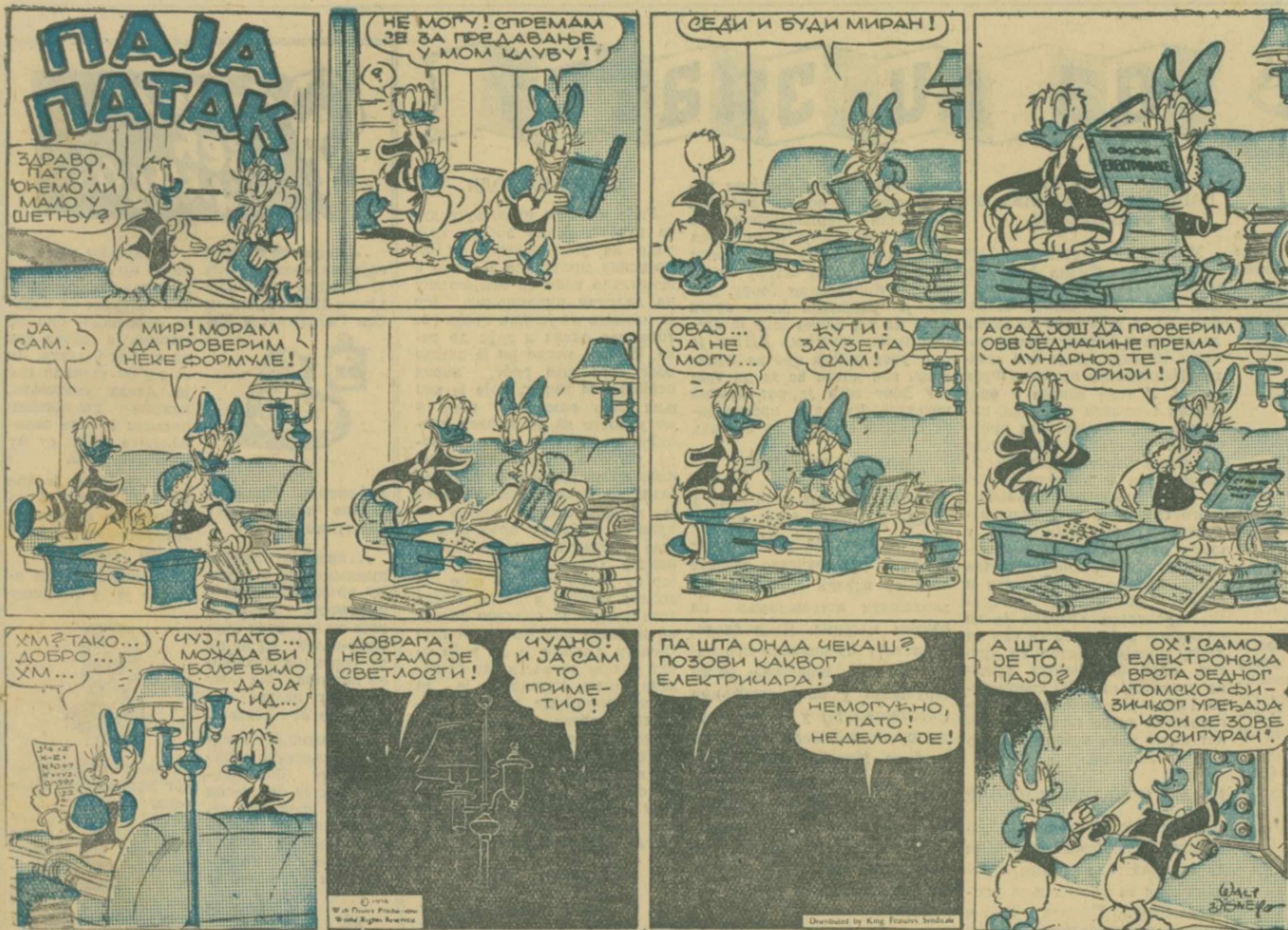
Свуда је ту деветка главна сила која рђава зајатке, стварајући рачунске загопетке. Има још доста таквих загопетких задатака с деветком али је засад доста и онолико да се међу друговима покажете као добар рачуница.

Збир заиста износи 283274

У ЈЕДНОМ ПОТЕЗУ

Али, откуд се то могло знати још на почетку? Врло лако. Првом броју додате у мисли-

ОДМАРАЛА СЕ

Била Пата у гостима код Белке. Ујутру, за доручком, пита је домаћица:

— Како си спавала, дрска? Бојим се да ти је постела била мало тврда.

— Па и била је, — рече Пата — али не мари ништа. Устајала сам ноћас неколико пута да се одморим.

С ПАЈОМ НЕМА ШАЛЕ

Мики: Прича се, Пајо, да си потпуно под папучом. Како Пата свира, онако ти играш.

Паја: Којешта! Да си само чуо шта сам јој све рекао кад је јутре истресла пепео са цигарете на паркет који сам непосредно пре тога био изгланцао!

ЈАСАН ДОКАЗ

— Паја ми је данас јасно дао на знање да ме више не воли. — жали се Пата Белки.

— А шта ти је рекао?

— Рекао ми је да између сто жена ниједна није тако лепа као ја.

— И ти то сматраш за увреду!

— Да. Раније је увек било хиљаду!

Коју је одговор ишачан

ДОГАНИЦА је:

река
планина
стара сељачка хаљина
лековита трава

РОМАН „ЧЕДОМИР ИЛИЋ“ написао је:

Стјепан Митров-Љубиша
Чеда Мијатовић
Коста Руварац
Милутин Ускоковић

ОРЕНДА је:

врста старог закупа земље
биће из народног веровања
тропско воће
наслов средњовековног епа

ОДГОВОР:

ДОГАНИЦА је планина која се налази у средњем делу Балканског Полуострва, западно од Босилграда. Дуга је 15 километара. Изграђена је од кристаластог шкриљавца, у коме има и младић стена порфира. Великом је без шуме. Највиши врхови ове планине су Батарница (1679 м), Близник (1676 м), Јурик (1706 м), Беле Воде (1829 м) и Бандера (1697 м).

РОМАН „Чедомир Илић“ написао је Милутин Ускоковић (рођен у Ужичу 1884 — умро 1915). Поред овог, он је написао и две збирке цртица „Под животом“ (1905) и „Вите фрагмента“ (1908), роман „Дошљаци“ (1910) и једну збирку приповедака „Кад руже цветају“ (1912). Роман „Чедомир Илић“ изашао је 1914 године. „Дошљаци“ му се сматрају за његово најбоље књижевно дело.

ОРЕНДА је по веровању индијанског племена Ирокеза нека чаробна сила која се јавља у свим бићима (људима и животињама) и стварима.

